

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo univerzitetnega programa

**POGLAVITNE NOVOSTI, SPREMEMBE IN
DOPOLNITVE POGODBE O EVROPSKI UNIJI
IN POGODBE O USTANOVITVI EVROPSKE
SKUPNOSTI Z LIZBONSKO POGODBO**

Kristina Mlinarič

Ljubljana, september 2009

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo univerzitetnega programa
**POGLAVITNE NOVOSTI, SPREMEMBE IN DOPOLNITVE POGODBE
O EVROPSKI UNIJI IN POGODBE O USTANOVITVI EVROPSKE
SKUPNOSTI Z LIZBONSKO POGODBO**

Kandidatka: Kristina Mlinarič
Številka indeksa: 04035561

Mentorica: Dr. Alenka Kuhelj

Ljubljana, september 2009

POVZETEK

Lizbonska pogodba je mednarodni sporazum, sprejet v Lizboni, in sicer 13. decembra 2007. Spreminja Pogodbo o Evropski uniji in Pogodbo o ustanovitvi Evropski skupnosti. Lizbonska pogodba bo postala veljavna, ko jo bodo ratificirale vse države članice.

Lizbonska pogodba uvaja spremembe in novosti, ki bodo izboljšale delovanje Unije, njeno učinkovitost, demokratičnost in transparentnost. Pomembne spremembe, ki jih prinaša, so: razširjeno glasovanje s kvalificirano večino v Svetu EU, večji vpliv Evropskega parlamenta v zakonodajnih postopkih in okrepljena vloga nacionalnih parlamentov, konec stebrne ureditve Unije, zmanjšanje števila komisarjev, oblikovanje funkcij predsednika Evropske komisije in visokega predstavnika za zunanje zadeve in varnostno politiko, uvajanje civilne iniciative ... Z Lizbonsko pogodbo bo postala pravno zavezujoča Listina o temeljnih pravicah EU.

Ključne besede: Evropska unija, Lizbonska pogodba, pogodbe, spremembe, izboljšave, institucije, ratifikacija.

SUMMARY

The Treaty of Lisbon is an international agreement signed in Lisbon on 13 December 2007. The treaty will amend the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community. In order to enter into legal force, the Treaty of Lisbon must be ratified in all Member States.

It introduces a number of modifications and novelties to the European Union which will optimize Unions work and make it more effective, democratic and transparent. Prominent changes include extended qualified majority voting in the EU Council, increased involvement of the European Parliament in the legislative process and bigger role for national parliaments, eliminating the pillar system, reducing the number of commissioners, and the creation of a President of the European Council and a High Representative for Foreign Affairs and Security Policy, introduced citizens initiative... Treaty of Lisbon will also make the Charter of Fundamental Rights, legally binding.

Key words: European Union, Treaty of Lisbon, treaties, modifications, improvements, institutions, ratification.

KAZALO

POVZETEK	II
SUMMARY	III
KAZALO	IV
1 UVOD	1
1.1 IZHODIŠČE DIPLOMSKEGA DELA.....	1
1.2 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE	2
1.3 METODE DE LA	3
1.4 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA.....	3
2 KRAJŠI ZGODOVINSKI PREGLED EVROPSKEGA ZDRUŽEVANJA OD LETA 1957 DO LETA 2007	4
3 OBLIKOVANJE IN SPREJEMANJE LIZBONSKE POGODBE	10
4 SESTAVA LIZBONSKE POGODBE	14
5 POGLAVITNE NOVOSTI, SPREMEMBE IN DOPOLNITVE POGODB Z LIZBONSKO POGODBO	16
5.1 ČLEN 1: SPREMEMBE IN DOPOLNITVE POGODBE O EVROPSKI UNIJE.....	16
5.1.1 Preambula	16
5.1.2 Splošne določbe	16
5.1.3 Določbe o demokratičnih načelih	19
5.1.4 Določbe o institucijah	20
5.1.5 Okrepljeno sodelovanje	26
5.1.6 Splošne določbe o zunanjem delovanju Unije in posebne določbe o skupni zunanji in varnostni politiki.....	26
5.1.6.1 Splošne določbe o zunanje političnem delovanju Unije.....	26
5.1.6.2 Posebne določbe o skupni zunanji in varnostni politiki	27
5.1.6.3 Visoki predstavnik Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko.....	28
5.1.7 Končne določbe	29
5.2 ČLEN 2 – SPREMEMBE IN DOPOLNITVE POGODBE O USTANOVITVI EVROPSKE SKUPNOSTI	30
5.2.1 Pristojnosti	32
5.2.2 Nediskriminacija in državljanstvo.....	33
5.2.3 Območje svobode, varnosti in pravic	33
5.2.4 Oskrba z nekaterimi izdelki	35
5.2.5 Določbe za države članice, katerih valuta je evro.....	35
5.2.6 Mladina in šport	35
5.2.7 Javno zdravje.....	35

<i>5.2.8 Ekonomska, socialna in teritorialna kohezija</i>	35
<i>5.2.9 Okolje in podnebne spremembe</i>	36
<i>5.2.10 Zunanje delovanje Unije</i>	36
<i>5.2.11 Institucionalne odločbe</i>	37
<i>5.2.12 Pravni akti Unije</i>	38
<i>5.2.13 Zakonodajni postopek</i>	39
<i>5.2.14 Finančne določbe</i>	40
6 RATIFIKACIJA LIZBONSKE POGODBE	41
6.1 IZJAVA O SIMBOLIH K SKLEPNI LISTINI	42
7 ZAKLJUČEK	43
LITERATURA	46
VIRI	47
SEZNAM SLIK	49
SEZNAM TABEL	49
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC	50
SLOVAR SLOVENSКИH PREVODOV TUJIH IZRAZOV	51
IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA	52

1 UVOD

1.1 IZHODIŠČE DIPLOMSKEGA DELA

Z razvojem integracij so se širila in poglobljala področja sodelovanja, povečeval pa se je tudi krog vključenih držav. Potrebne so bile nove pogodbe, ki so razveljavile prejšnje, jih delno spremenile in jih dopolnile z novimi vsebinami. Novonastala pogodba je večkrat ustanovila nove organe, uvedla nove postopke, spremenila sestavo institucij in pravila njihovega delovanja, določila je nova razmerja glasovalne moči članic v svetu in število mandatov v Evropskem parlamentu. Tak način graditve pravnega sistema Evropske skupnosti je ustvaril precej nepregledno in delno protislovno pravno podlago ter institucionalno zgradbo. Zaradi širjenja kroga članic Evropske unije je bilo nujno prenoviti pravila, zato so se leta 2001 na Evropski konvenciji članice odločile, da pravno podlago Evropske unije poenotijo in racionalizirajo. Nova pogodba – Pogodba o Ustavi za Evropo – naj bi tako nadomestila vse predhodne pogodbe, spremenila način delovanja institucij in dvignila Evropski svet na raven najvišje uradne institucije Evropske unije (glej Bebler, 2007, str. 18). »Z uveljavitvijo te pogodbe bi Evropska unija pridobila mednarodnopravno osebnost in zunanji institucionalni videz federacije« (Bebler, 2007, str. 18). Takšna naravnost dokumenta in uporaba besede ustava v njegovem naslovu pa sta naletela na močen odpor v nekaterih članicah. Leta 2003 podpisana in nato v 18 državah članicah ratificirana Pogodba o Ustavi ni nikoli vstopila v veljavo, Evropski svet pa je v juniju 2007 opustil samo zamisel nadomestitve vseh prejšnjih pogodb z novo, konsolidarno pogodbo (glej Bebler, 2007, str. 19).

Poenostavljeno lahko trdimo, da se je ambiciozna ideja evropske Ustavne pogodbe Evropske unije izkazala kot neuspešna, ker države članice še niso bile pripravljene na kompleksno ustavo, s čimer bi izgubile večji del suverenosti, kot so jo do zdaj (glej Lampe et al., 2008, str. 5). Glede na to, da je ustavno pogodbo vendarle ratificirala večina držav članic, pa se je v letu 2007 okrepilo prizadevanje za novo pogodbo, ki bi v največji mogoči meri ohranila besedilo ustavne pogodbe. Unija je namreč potrebovala nov zagon in nov temelj za združevanje in prihodnje delovanje (Lenarčič v Lampe et al., 2008, str. 3)

Glavno politično sporočilo srečanja držav članic, januarja 2007 v Madridu, je bilo, da globalizacija, podnebne in demografske spremembe, varnost in energija zahtevajo kompleksno rešitev, temelječo na Pogodbi iz Nice in neuspelem poskusu ustavne pogodbe (glej Lampe et al., 2008, str. 5).

Ob 50. obletnici Rimske pogodbe so tako evropski voditelji sprejeli Berlinsko deklaracijo, s katero so se zavzeli k čimprejšnjemu dogovoru o novem pogodbenem temelju EU (Lenarčič v Lampe et al., 2008, str. 3).

Dosežek kompromisa med državami, ki se je pripravljala več mesecev, je Lizbonska pogodba, ki so jo 13. decembra 2007 v Lizboni podpisali voditelji držav in vlad 27 članic EU (glej Lampe et al., 2008, str. 5). S podpisom nove pogodbe se je končalo več kot dveletno iskanje izhoda iz politično-institucionalnega zastoja, v katerem se je znašel EU po neuspeli ratifikaciji Pogodbe o Ustavi za Evropo. »Lizbonska pogodba ohranja vse bistvene institucionalne in funkcionalne pridobitve, ki jih je vsebovala nesprejeta ustavna pogodba in ki so bile oblikovane na konvenciji« (Lampe et al., 2008, str. 5). Lizbonska pogodba spreminja in dopolnjuje glavni pogodbi Evropske unije. To sta Pogodba o Evropski uniji in Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti, ki jo preimenuje v Pogodbo o delovanju Evropske unije (glej Lampe et al., 2008, str. 6). Nova pogodba sicer ni ustavna, saj le dopolnjuje in spreminja obstoječe pogodbe. Opuščeni so bili ustavni pristop in simbolni elementi. Lizbonska pogodba pa kljub temu ohranja vse bistvene vsebinske rešitve ustavne pogodbe, še zlasti tiste, ki se nanašajo na institucije EU, načine odločanja in na krepitev nacionalnih parlamentov in Evropskega parlamenta. Preden bo pogodba začela veljati, pa jo mora skladno s svojo ustavnopravno ureditvijo ratificirati vseh 27 držav članic (glej Lampe et al., 2008, str. 3–5).

1.2 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE

Za to temo sem se odločila, ker me zelo zanima dogajanje v Evropski uniji, ki je edinstvena v gospodarskem in političnem partnerstvu med evropskimi državami in povezuje več kot 498 milijonov državljanov držav članic. Evropska unija je projekt, ki se razvija in ga je treba nenehno izboljševati. Lizbonska pogodba pa po mojem mnenju predstavlja ključno izboljšavo za njen nadaljnji uspešen razvoj.

Cilj mojega diplomskega dela je ugotoviti, katere so pomembne novosti, spremembe in dopolnitve pogodb, natančneje Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti, z Lizbonsko pogodbo.

Lizbonska pogodba ne bo ustava, ki bi nadomestila vse dozdajšnje pogodbe, kot je bilo mišljeno s Pogodbo o ustavi za Evropo, ampak bo nadomestila oziroma spremenila obstoječe pogodbe. Lizbonska pogodba spreminja Pogodbo o Evropski uniji (PEU) in Pogodbo o ustanovitvi Evropski skupnosti (PES).

Namen diplomskega dela je pokazati, da bo Unija s spremembami, novostmi in dopolnitvami, ki jih prinaša Lizbonska pogodba, dobila potrebni pravni okvir in orodja za spopadanje s prihodnjimi izzivi in uresničevanje zahtev državljanov. Dokazati želim, da so novosti, spremembe in dopolnila, ki jih prinaša, nujno potrebni za učinkovitejše, preglednejše in bolj demokratično delovanje Evropske unije ter njen nadaljnji razvoj.

1.3 METODE DELA

V diplomskem delu je uporabljena deskriptivna metoda dela s pregledom obstoječe strokovne literature s področja Lizbonske pogodbe in Evropske unije. Uporabljena so številna domača in tuja dela: knjige, članki, revije. Uporabljena je literatura, dobljena prek interneta in spletnega programa Cobiss. S pomočjo literature in virov so analizirane novosti, spremembe in dopolnitve pogodb z Lizbonsko pogodbo.

1.4 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA

Diplomsko delo sem razdelila na 7 poglavij. V uvodu sem na kratko predstavila Lizbonsko pogodbo, opredelila sem cilj in namen diplomskega dela, predstavila uporabljene metode za izdelavo diplomskega dela ter orisala zgradbo dela. V drugem poglavju sem predstavila kratek zgodovinski pregled evropskega združevanja od leta 1957 do leta 2007, ko je bila sprejeta Lizbonska pogodba. S tem sem hotela prikazati zgodovinsko ozadje za sprejetje Lizbonske pogodbe. Na kratko sem opisala pogodbe, ki so bile sprejete pred njo in jih Lizbonska pogodba spreminja in dopolnjuje. Tretje poglavje sem namenila oblikovanju in sprejemanju Lizbonske pogodbe, v četrtem pa sem opisala njeno sestavo. Peto poglavje je ključno v diplomskem delu, saj sem v njem predstavila 1. in 2. člen Lizbonske pogodbe, ki govorita o spremembah in dopolnitvah Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti. V šestem poglavju sem opisala še ratifikacijo Lizbonske pogodbe. V sedmem poglavju sem v sklepu strnila vsa pomembnejša spoznanja, dejstva in ugotovitve.

Pri pisanju diplomskega dela nisem imela večjih težav, saj je zaradi aktualnosti tematike o Lizbonski pogodbi napisanih veliko novejših domačih in tujih člankov, ter druge literature.

2 KRAJŠI ZGODOVINSKI PREGLED EVROPSKEGA ZDRUŽEVANJA OD LETA 1957 DO LETA 2007

Poglavitni procesi evropske integracije so se začeli po drugi svetovni vojni z ustanovitvijo evropskih skupnosti. Pomembna prelomnica evropske integracije je bila deklaracija o ustanovitvi organizacije za premog in jeklo francoskega zunanjega ministra Roberta Shumana, ki ga danes imenujemo oče evropske integracije. V t. i. Shumanovem načrtu o čezmejnem sodelovanju, ki bi preraslo v močno mednarodno organizacijo, je povzel ideje Jeana Moneta – francoskega politika in vodjo državnega razvojnega načrta francoske republike po 2. svetovni vojni (glej Lampe et al., 2008, str. 9). Leta 1951 je bila ustanovljena Evropska skupnost za premog in jeklo, katere cilja sta bila organizirati skupen trg dveh materialov, poglavitnih za težko industrijo, in premagati stoletno nasprotovanje med Francijo in Nemčijo (Evropsko pravo, str 7).

Na podlagi dobrih izkušenj sodelovanja evropskih držav v okviru Evropske skupnosti za premog in jeklo so Francija, Nemčija, Italija in države Beneluksa sklenile združenje prenesti tudi na gospodarski trg. »Leta 1955 so se predstavniki vseh držav sešli v italijanskem mestecu Messina in postavili temelje prihodnjemu sodelovanju evropskih držav. Kot temelje prihodnje integracije so postavili ustanovitev skupnih organov in institucij, združitvev gospodarstev posameznih držav v skupen trg in zблиževanje socialnih politik« (Lampe et al., 2008, str. 9). Leta 1957 sta bili kot posledici teh smernic ustanovljeni Evropska gospodarska skupnost in Evropska skupnost za jedrsko energijo, ki sta uradno vstopili v veljavo 1. 1. 1958 (glej Lampe et al., 2008, str. 9). Pogodba o ustanovitvi evropske gospodarske skupnosti, s katero je bila ustanovljena Evropska gospodarska skupnost, se je pozneje preimenovala v Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti (PES) (glej Grilc in Ilešič, 2001, str. 8).

Vse tri prvotne in danes obe obstoječi instituciji (Evropska gospodarska skupnost in Evropska skupnost za jedrsko energijo) so imele oz. imajo od leta 1967 enotno institucionalno zgradbo. To pomeni, da za vse obstajajo ena Komisija (prvotno imenovana Visoka oblast), en Svet, en Parlament in eno Računsko sodišče (uvvedeno leta 1977) (glej Grilc in Ilešič, 2001, str. 8).

ENOTEN EVROPSKI AKT (1987): Podpisan je bil v Luxembourggu in Haagu leta 1986; veljati je začel 1. 1. 1987. EEA je vnesel spremembe v pogodbe o ustanovitvi Evropskih skupnosti in vzpostavil evropsko politično sodelovanje (Evropski parlament, 2009). Predstavlja pomemben mejnik razvoja evropskega povezovanja. Reformiral in okrepil je vlogo organov skupnosti. Povečal je vlogo parlamenta v zakonodajnem postopku in poostiril vlogo Sveta (glej Lampe, 2008, str. 96, 97).

Težišče pri odločanju je EEA preložil na odločanje s kvalificirano večino v svetu. Velik poudarek je namenil učinkovitejši vzpostavitvi skupnega trga. EEA je upošteval pomanjkljivosti Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti (glej Lampe, 2008, str. 96, 97). Že prvoten PEGS je vseboval pravila, ki zagotavljajo t. i. štiri svoboščine, tj. prosto gibanje ljudi, blaga, storitev in kapitala. Z Enotnim evropskim aktom naj bi postala njihova implementacija učinkovitejša. EEA je želel vzpostaviti trg brez notranjih meja, kar je že bil neuresničen cilj prvotnega PEGS. Svet je zato dobil možnost odločanja s kvalificirano večino (in ne soglasno) o zadevah glede vzpostavitve notranjega trga. Ta način odločanja naj bi pospešil integracijski proces (glej Grilc in Ilešič, 2001, str. 8).

Enoten evropski akt je predvideval meddržavno sodelovanje znotraj skupnosti na gospodarskem, socialnem, zdravstvenem in na okoljevarstvenem področju (glej Lampe et al., 2008, str. 10).

POGODBA IZ MAASTRICHTA (1993): »Maastrichtska pogodba oz. Pogodba o Evropski uniji je prinesla v procesu združevanja največje spremembe« (Lampe et al., 2008, str. 10). Pogodba, ki se uradno imenuje Pogodba o ustanovitvi Evropske unije, je bila sprejeta leta 1992 in je začela veljati leta 1993. Že iz ciljev EEA in PEGS je bilo jasno razvidno, da skupni trg ni bil zastavljen kot končni cilj integracije, ampak le kot pomemben korak na poti k Evropski uniji (glej Grilc in Ilešič, 2001, str. 11, 12). Tudi ta pogodba pa še ni pomenila dokončne faze evropske integracije. Označuje novo etapo v procesu vzpostavitve tesnejše zveze med narodi Evrope, kjer se odločitve sprejemajo čim bližje državljanom (glej Grilc in Ilešič, 2001, str. 12). »Pogodba o Evropski uniji je uvedla ekonomsko, monetarno in politično unijo« (Vlada, 2009).

S PEU so se dotedanje tri evropske skupnosti povezale v Evropsko unijo (EU), in sicer z zgraditvijo tristebne strukture (Vlada, 2009). Z Maastrichtsko pogodbo je bila torej ustanovljena Evropska unija s »trema stebri«. Prvi steber je t. i. »steber Skupnosti«, ki ga združujejo Evropska skupnost, ki je prevzela pooblastila in dejavnosti Evropske gospodarske skupnosti, EUROATOM in Evropska skupnost za premog in jeklo, od leta 2002 pa le Evropska skupnost in EVROATOM (glej Bebler, 2007, str. 114).

Prvi steber predstavlja gospodarski steber Unije, ki se nanaša na področja skupnih gospodarskih politik, kot so: kmetijstvo, ribištvo, trgovina. Poleg tega prvi steber združuje še pristojnosti Unije pri sodelovanju in razvoju, kulturi javnega zdravja, socialnih zadev ... Prvi steber zajema še pomembno področje monetarne unije (glej Lampe et al., 2008, str. 11). Zelo pomembna sprememba je bila namreč vključitev določil o vzpostavitvi Evropske monetarne unije, ki so predvidevala uvedbo enotne evropske valute (glej Grilc in Ilešič, 2001, str. 12).

Drugi steber zajema skupno zunanjo in varnostno politiko. »Ideja drugega stebra je zagotoviti učinkovito varnost Unije navzven in krepitev mednarodne varnosti« (Lampe et al., 2008, str. 11).

Tretji steber zajema notranje zadeve in sodelovanje pravosodja. Ima funkcijo medvladnega sodelovanja. Države članice so si zadale cilj, tj. izvajati skupne ukrepe proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu in terorizmu. Sodelujejo tudi v carinskih in policijskih zadevah, pri azilantski in migracijski politiki, nadzoru zunanjih meja, pri boju proti mednarodnim goljufijam ipd. Na podlagi Maastrichtske pogodbe so nekatere članice pristopile k Schengenskemu sporazumu (podpisan že leta 1985) o odpravljanju notranjih mej članic in poostrenem nadzoru zunanjih meja Unije (glej Lampe, 2008, str. 97, 98).

Maastrichtska pogodba je uvedla institut državljanstva Unije. Vsak državljan katere koli članice je postal tudi državljan Evropske unije. Unija je tako postopoma začela pridobivati vse attribute subjekta mednarodnega prava (glej Grilc in Ilešič, 2001, str. 12). »Z evropskim državljanstvom je gospodarska integracija dobila svojo politično težo in moč« (Lampe et al., 2008, str. 11).

POGODBA IZ AMSTERDAMA (1999): V končnih določbah PEU je bilo predvideno, da se leta 1996 skliče konferenca predstavnikov držav članic, da ugotovijo, v kolikšni meri so potrebne ponovne spremembe. To je povzročilo konferenco vodij držav in vlad 16. in 17. julija 1997 v Amsterdamu. Še istega leta so sklenili Amsterdamsko pogodbo, ki je začela veljati 1. 5. 1999 (glej Grilc in Ilešič, 2001, str. 13).

Amsterdamska pogodba spreminja Pogodbo o Evropski uniji, pogodbe o ustanovitvi Evropskih skupnosti in nekatere z njimi povezane akte (Državni zbor Republike Slovenije, 2009).

Najpomembnejša področja, ki so bila predmet pogajanj pred Amsterdamsko pogodbo, so bila: širitev Unije, demokracija in temeljne pravice, delovanje institucij in sodelovanje na področju pravosodja in notranjih zadev (glej Grilc in Ilešič, 2001, str. 13). Pogodba postavlja temelje integracije na spoštovanju in varovanju človekovih pravic in svoboščin. Na področju socialne politike in državljanskih pravic so podpisnice razglasile spodbujanje enakosti spolov za eno izmed pomembnih nalog Evropske skupnosti (glej Bebler, 2007, str. 114). Amsterdamska pogodba je modificirala pristojnosti posameznih stebrov. Nekatere zadeve iz pravosodja in notranjih zadev iz tretjega stebra, kot so pridobitev vizumov, azila, migracije in sodelovanja v civilnih zadevah je vključila v prvi steber (glej Lampe et al., 2008, str. 11).

Med drugim je Amsterdamska pogodba okrepila tretji steber, katerega naloga je v okviru skupne varnostne politike zagotoviti preprečevanje terorizma, prekupčevanje z mamili, preprečevanje korupcije, nasilja nad otroki ... Pogodba je uvedla funkcijo in položaj visokega predstavnika Evropske unije za skupno zunanjo in varnostno politiko (glej Lampe et al., 2008, str. 11).

POGODBA IZ NICE (2003): Tudi Amsterdamska pogodba ni rešila vseh vprašanj. Odprta so ostala predvsem institucionalna vprašanja, ki so se zastavljala glede naslednje širitve. Tako je Amsterdamska pogodba v glavnem zadevala reformo institucij za učinkovito delovanje Unije po širitvi na 25 držav članic leta 2004 in na 27 držav članic leta 2007 (Evropska unija, 2009). O tem so razpravljali na medvladni konferenci vodij držav in vlad od 7. do 11. decembra 2000 v Nici (glej Grilc in Ilešič, 2001, str. 15). Niška pogodba je bila podpisana 26. 2. 2001, v veljavo pa je vstopila 1. 2. 2003 in je trenutno osrednji dokument Evropske unije.

Prinesla je predvsem institucionalne spremembe v delovanju EU. Razširila je število poslancev v Evropskem parlamentu na 732 in s tem za Republiko Slovenijo predvidela 7 sedežev. Pogodba iz Nice je okrepila zakonodajno vlogo parlamenta (glej Grilc in Ilešič, 2001, str. 15). Spremenila je tudi sestavo Sveta EU, ki ima 321 glasov, od katerih ima Slovenija 4. (glej Lampe et al., 2008, str. 13). Uveden je bil nov prag za kvalificirano večino in dodana kriterija. Odločitev mora tako podpirati večina držav članic, poleg tega pa lahko član Sveta zahteva, da glasovi »za« predstavljajo 62 % prebivalstva držav članic. Razširilo se je tudi število področij odločanja s kvalificirano večino (glej Grilc in Ilešič, 2001, str. 15). Prav tako je prinesla spremembe v številu komisarjev, saj ima zdaj vsaka članica ne glede na velikost pravico imenovati le enega komisarja. Ugotovili so namreč, da bi bila Komisija ob naslednji širitvi prevelika, da bi lahko normalno delovala. Pomembna novost glede komisije je bila, da predsednika imenuje svet ob potrditvi Evropskega parlamenta. Vpeljana je bila individualna odgovornost komisarjev, ki omogoča odpoklic komisarja in ne le celotne komisije. Poleg tega je bila na konferenci sprejeta Listina o temeljnih pravicah EU, ki izhaja iz evropske konvencije o človekovih pravicah in ustavnopravne dediščine držav članic (glej Lampe et al., 2008, str. 13).

OSNUTEK USTAVNE POGODBE IN NJENA NEUSPELA RATIFIKACIJA:

»Besedilo Evropske ustave je nastajalo v več korakih, ključni pa sta bili Konvencija o prihodnosti Evrope, ki je pripravila osnutek besedila, in medvladna konferenca, kjer so se politično poenotili voditelji držav članic« (Cvikl, 2008, str. 58).

15. decembra 2001 je bila ustanovljena »Konvencija o prihodnosti Evrope« (glej Grilc in Ilešič, 2001, str. 16).

V okviru te konvencije so 20. junija 2003 predstavili Osnutek nove ustavne pogodbe, ki bi zagotovila večjo mero demokratičnosti institucij po širitvi leta 2004 in delovanje, ki bi bilo bližje državljanom (glej Grilc in Ilešič, 2001, str. 16). Dogovori o evropski ustavi so potekali daleč stran od javnosti, saj sta bili kompleksnost in obširnost dokumenta državljanom članic neznani (glej Cvikl, 2008, str. 58). Načrtovano je bilo, da bi bil OUP sprejet na medvladni konferenci držav članic in desetih pristopnic v decembru 2003, vendar se to ni zgodilo (glej Grilc in Ilešič, 2001, str. 16).

Osnutek nove ustavne pogodbe je razdeljen na preambulo in štiri dele, tj.: določbe ustavnega značaja, Listina o temeljnih pravicah Evropske unije, politike in delovanje Unije ter splošne in končne določbe. Najpomembnejše novosti, ki bi jih prinesel OUP, so: združitev treh ustanovnih pogodb v enotno Pogodbo o Ustavi za Evropo, Listina o temeljnih pravicah EU bi postala pravno zavezujoč dokument, formalna ukinitve »Evropskega templja«, EU bi postal mednarodna organizacija in pravna oseba mednarodnega prava, možnost zamrznitve pravic države članice, ki krši vrednote EU, ter možnost prostovoljnega izstopa države članice (Evropsko pravo, str. 18–19).

V okviru zakonodaje OUP razlikuje med zakonodajnimi in nezakonodajnimi akti. Zakonodajne akte naprej deli na evropske zakone in evropske okvirne zakone. Med nezakonodajne akte pa OUP uvršča evropske uredbe, evropske odločbe, priporočila in mnenja (glej Grilc in Ilešič, 2001, str. 19). »OUP močno posega v obstoječo institucionalno zgradbo ES oz. EU« (Grilc in Ilešič, 2001, str. 19).

Skladno z OUP institucionalni okvir Unije sestavljajo: Evropski parlament, Evropski svet, Svet ministrov, Evropska komisija in Sodišče. Največje število članov evropskega parlamenta OUP omejuje na 636, poleg tega pa razširi njegove zakonodajne pristojnosti. Vloga Evropskega sveta se z veljavnostjo ustavne pogodbe ne bi bistveno spremenila. Predsedoval bi mu njegov predsednik, čigar mandat bi trajal 2 leti in pol z možnostjo še ene izvolitve. Predsednik bi predsedoval postopkom evropskega sveta in skrbel za kohezijo Sveta z državami članicami. Svet ministrov skladno z OUP sestavljajo po en predstavnik vsake države članice na ministrski ravni za vsako izmed njegovih sestav. Svet ministrov odloča s kvalificirano večino. OUP razlikuje med dvema sestavama Sveta ministrov: Svet za splošne in zakonodajne zadeve in Svet ministrov za zunanje zadeve (glej Grilc in Ilešič, 2001, str. 20, 21). »Svet za zakonodajo in splošne zadeve zagotavlja povezanost dela Sveta ministrov, pripravlja zasedanja Evropskega sveta in zagotavlja njihovo spremljanje v sodelovanju s Komisijo« (Grilc in Ilešič, 2001, str. 21). EP sprejema evropske zakone in evropske okvirne zakone, Svet za zunanje zadeve pa oblikuje zunanjo politiko Unije na podlagi strateških smernic Evropskega sveta (Grilc in Ilešič, 2001, str. 21).

Posebej problematična so določila o kvalificirani večini v Svetu. Skladno z OUP naj bi kvalificirano večino sestavljala večina držav članic, ki predstavljajo najmanj tri petine prebivalstva Unije. Če Evropski svet ali Svet ministrov ne odloča na podlagi predloga komisije ali na pobudo ministrstva za zunanje zadeve Unije, pa kvalificirano večino predstavljata dve tretjini držav članic, ki predstavljajo najmanj tri petine prebivalstva Unije (glej Grilc in Ilešič, 2001, str. 21).

OUP uvaja t. i. Evroskupino – neformalen Svet finančnih ministrov držav, ki so prevzele evro. Predsednik Evroskupine naj bi bil »evropski finančni minister«. OUP razlikuje med evropskimi komisarji, ki imajo glasovalno pravico, in »navadnimi« komisarji, ki te pravice nimajo in KI prihajajo iz držav članic, ki nimajo evropskega komisarja (glej Grilc in Ilešič, 2001, str. 21). »Komisija naj bi imela 15-članski kolegij evropskih komisarjev, ki bi ga sestavljali predsednik, minister za zunanje zadeve Unije, ki je hkrati tudi podpredsednik, in 13 evropskih komisarjev, izbranih po sistemu enakopravne rotacije med državami članicami« (Grilc in Ilešič, 2001, str. 21). Sodišče ES in Sodišče I. stopnje OUP nadomešča z Evropskim sodiščem in Višjim sodiščem, poleg tega pa uvaja več specializiranih sodišč (glej Grilc in Ilešič, 2001, str. 21, 22).

V leta 2004 pridruženih državah članicah so referendumu ustavne pogodbe potekali brez težav, po zavrnitvi Francije in Nizozemske leta 2005 pa so se tudi druge države odločile, da proces ratifikacije zaustavijo ali odložijo in si tako vzamejo čas za premislek (glej Cvikel, 2008, str. 58).

3 OBLIKOVANJE IN SPREJEMANJE LIZBONSKE POGODBE

Od leta 1986 je bila zakonska struktura Evropske skupnosti deležna stalnih sprememb. Veliko negotovosti je bilo glede zemljepisnega položaja, odnosov Unije z državami članicami in njihovimi prebivalci ter glede ciljev Unije. V prvih letih novega tisočletja se je v krogu politične elite razvila jasna želja po poenotenju predpisov. Leta 2001 je bila podpisana Laekenska deklaracija, katere namen je bil omogočiti Uniji učinkovitejše delovanje ter reorganizacijo in poenostavitev takrat veljavnih pogodb. Nato je bila oktobra 2004 sprejeta Pogodba o Ustavi za Evropo, katere način ratifikacije je bil prepuščen državam članicam. Med državami sta Francija in Nizozemska na referendumu glasovali proti (glej Syrpis, 2008, str. 220, 221).

Po neuspešnih referendumih v Franciji in na Nizozemskem ter letu premisleka je bila 25. marca 2007 sprejeta Berlinska deklaracija, ki je poudarila načelno zavezo članic, da bodo sprejele novo pogodbo pred volitvami v Evropski parlament leta 2009. To je bila politična deklaracija oziroma izjava ob 50. obletnici Rimske pogodbe, katere namen je bil pregledati uspehe in povrniti zaupanje državljanov v Unijo (glej Lampe et al., 2008, str. 13). Prenova je postala pomembna zlasti v luči novih svetovnih izzivov, kot so: podnebne spremembe, zanesljivost oskrbe z energijo, mednarodni terorizem, organizirani čezmejni kriminal, priseljevanje, omogočila pa bo tudi nadaljnjo širitev Unije (Vlada, 2009a).

Evropski svet je junija leta 2007 sprejel mandat za medvladno konferenco za pripravo Pogodbe o reformi, ki je bila pozneje preimenovana v Lizbonsko pogodbo (glej Cvikl, 2008, str. 59). Sestanek je potekal pod okriljem nemškega predsedstva in kanclerke Angele Merkel, ki je vodila pogajanja. Dogovor o mandatu medvladne konference je odražal želje evropskih voditeljev. Večina terminološkega, ustavnega besedila je bilo odstranjena pa tudi vsi simboli, povezani z ustavno pogodbo. Dogovorjeno je bilo, da se na medvladni konferenci dopolni določbe Evropske ustave z glavnimi poudarki, kot je glasovanje za področje zunanje politike (glej Cvikl, 2008, str. 62). »Zaradi močnih pritiskov Poljske in Velike Britanije je bilo določeno, da se besedilu doda protokol Listine o temeljnih pravicah z razlago, da odločitve sodišč ne smejo nadomestiti nacionalne zakonodaje Velike Britanije in Poljske« (Cvikl, 2008, str. 62). Sprememb so bila deležna tudi vsebinska področja in nov način glasovanja, predlagan v Ustavni pogodbi za Evropo, ki se ne sme uporabljati do leta 2014. Na junijskem sestanku je bil spremenjen naslov iz Pogodbe o Ustavi za Evropo v Reformno pogodbo (glej Cvikl, 2008, str. 61–63).

Tehnično je bilo dogovorjeno, da bo Reformna pogodba z določbami ustavne pogodbe dopolnila Pogodbo o Evropski uniji in pogodbo, ki je ustanovila Evropsko skupnost. Dogovorjeno je bilo tudi, da se Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti preimenuje v Pogodbo o delovanju Evropske unije, celotno poglavje o človekovih pravicah v ustavni pogodbi pa je zamenjala Temeljna listina Evropske unije o človekovih pravicah. Večina dopolnil je sledila predlogom t. i. Amatove skupine evropskih politikov, ki je že pred Berlinsko deklaracijo pripravljala revidirano Pogodbo o Ustavi za Evropo (glej Cvikl, 2008, str. 61–63).

Po junijskih pogajanjih in šestnajststranskem dokumentu kot mandatu za novo Reformno pogodbo je medvladna konferenca začela delo 23. julija 2007. Portugalsko predsedstvo je predstavilo 145-stranski dokument z naslovom Osnutek pogodbe, ki spreminja Pogodbo o Evropski uniji in Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti (glej Cvikl, 2008, str. 63).

Septembra 2007 se je medvladna konferenca nadaljevala na ravni pravnih strokovnjakov, ki ji je po pooblastilu Portugalske, predsedujoče Svetu Evropske unije, predsedoval Jean-Claude Piris, direktor pravne službe Generalnega sekretariata Sveta Evropske unije. Skupina pravnih strokovnjakov je bila odgovorna, da politični dogovor na medvladni konferenci oblikuje v pravni dokument, ki bo dopolnjeval obstoječe temeljne pogodbe Evropske unije. Pravni strokovnjaki so svoje delo končali 3. oktobra 2007 (glej Cvikl, 2008, str. 59).

»Konferenca, ki so jo sestavljali pravni strokovnjaki iz vseh držav članic, se je končala na Svetu 18. in 19. oktobra« (Cvikl, 2008, str. 63). Ker sta medvladna konferenca in Evropski svet takrat potekala v Lizboni, pa je nova pogodba, kot je bilo v navadi, dobila ime po tem kraju, tj. Lizbonska pogodba. Sestanek je potekal pod okriljem portugalskega predsedstva, ki ga je vodil predsednik vlade Jose Socrates. Pred koncem konference pa so bile dovoljene še nekatere ugodnosti na predlog držav, ki bi pospešile sprejetje in ratifikacijo nove pogodbe. Italija je pridobila še enega evropskega poslanca, Poljska je dobila nekoliko ostreje zapisana pravila glede mehanizma Ioannina, ki govori o potrebni kvalificirani večini za sprejetje odločitev in imenovanju dodatnega poljskega generalnega pravobranilca. Avstrija je dosegla suspenzijo sodnega procesa glede študentskih kvot, Bolgarija pa dovoljenje, da v cirilici zapiše ime valute evro. Slovenska delegacija, ki je zastopala mnenje Državnega zbora RS, je jasno izrazila, da je treba upoštevati mandat za medvladno konferenco (sprejet na junijski seji Evropskega sveta), in poudarila, da mehanizem Ioannina ne sme imeti statusa primarnega prava, kar je tudi dosegla (glej Cvikl, 2008, str. 63, 64).

Namen medvladne konference, ki je trajala med 23. julijem in 19. oktobrom 2007, je bil omogočiti večjo integracijo in učinkovitejše delovanje EU, njeno nadaljnjo širitev, spopadanje z izzivi globalizacije in približevanje državljanom (glej Lampe et al., 2008, str. 13).

Voditelji držav članic so 19. oktobra 2007 na medvladni konferenci ob robu neformalnega srečanja Evropskega sveta v Lizboni dosegli dogovor o besedilu Pogodbe o reformi, pogodba pa je bila dokončno usklajena na zasedanju v Bruslju med 12. in 16. novembrom 2007. Besedilo Lizbonske pogodbe, ki spreminja Pogodbo o Evropski uniji in Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti, je bilo dogovorjeno 19. oktobra, podpisano pa 13. decembra 2007 ter objavljeno v Uradnem listu Evropske unije 2007/C 306/01 z dnem 17. decembra 2007 (glej Cvikl, 2008, str. 64). Popolno ime pogodbe je Lizbonska pogodba, ki spreminja Pogodbo o Evropski uniji in Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti (Treaty of Lisbon amending the treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community). S podpisom v Lizboni je pogodba dobila krajše ime – Lizbonska pogodba, pred podpisom pa se je imenovala tudi Reformna pogodba (glej Skubic, 2007, str. 42).

V Lizbonski pogodbi so bile torej sprejete skoraj vse rešitve iz Pogodbe o ustavi za Evropo. Ker ta ni bila uveljavljena, so Lizbonski pogodbi določili novo obliko pogodbe, ki se odraža v opuščnem poimenovanju pogodbe z besedo »ustava« (glej Cvikl, 2008, str. 67). Termin Evropska ustava pomeni nadomestitev vseh ustanovnih pogodb z enim samim besedilom, česar pa Lizbonska pogodba ne predvideva (Vlada, 2009b). Opustili so sprejetje pogodbe, ki bi nadomestila Rimsko pogodbo, Enotni evropski akt, Maastrichtsko pogodbo, Amsterdamsko pogodbo in pogodbo iz Nice, uporabljena je bila tradicionalna metoda sprememb in dopolnitev obstoječih temeljnih pogodb, kljub opustitvi tristebne strukture je bila upoštevana narava področja skupne zunanje in varnostne politike; besedilo Listine Evropske unije o temeljnih pravicah ni navedeno v besedilu Lizbonske pogodbe, čeprav bo Listina z uveljavitvijo pogodbe postala pravno zavezujoča (glej Cvikl, 2008, str. 67, 68).

Ob zasedanju Evropskega sveta je predsednik Evropske komisije José Manuel Barroso poudaril, da Lizbonska pogodba predstavlja odgovor na globalizacijo. Lizbonska pogodba pa ni usmerjena le na zunanje delovanje Unije (glej Lampe et al., 2008, str. 6). »Cilj nove evropske pravne ureditve je skupno in enotno nastopanje navzven in navznoter« (Lampe et al., 2008, str. 6).

Predsednik komisije je ob sprejetju Lizbonske pogodbe poudaril problem notranje varnostne politike in priseljevanja, ki prinaša družbene in gospodarske posledice. Meni, da na tem področju potrebujemo združeno politiko, ki bo v interesu državljanov, priseljencev in zunanjih partnerjev, saj bomo le tako lahko naredili korak naprej in oblikovali globalizacijo skladno s svojimi vrednotami (glej Lampe et al., 2008, str. 6).

Cilj Lizbonske pogodbe je učinkovito delovanje Evropske unije po nadaljnjih širitvah, kar so pri sprejemanju pogodbe želeli doseči z uvajanjem preprostejših in jasnejših pravil za odločanje v institucijah, večjim sodelovanjem med institucijami in z učinkovitejšim delovanjem Unije na področju zunanje politike (Centre for European Reform, 2007). V nadaljevanju bom natančneje opisala spremembe, novosti in dopolnitve pogodb z Lizbonsko pogodbo, ki naj bi zagotovile bolj demokratično, preglednejše in učinkovitejše delovanje Unije.

Tabela 1: časovni pregled pomembnejših dogodkov sprejemanja Lizbonske pogodbe

25. marec 2007	Sprejem Berlinske deklaracije ob 50. letnici Rimske pogodbe.
21.-23. junij 2007	Zasedanje Evropskega sveta v Bruslju: sprejet mandat za medvladno konferenco (MVK)
23. junij 2007	Ob robu Zasedanja za splošne zadeve in zunanje odnose (Gearc) v Bruslju slovesni začetek medvladne konference: prvi osnutek Reformne pogodbe.
24. junij-5. oktober 2007	Zasedanja skupine pravnih strokovnjakov v okviru MVK v Bruslju: pravno-tehnično delo na osnutku – predložen usklajen osnutek, odprta so ostala le nekatera politična vprašanja.
7.-8. september 2007	Neformalno zasedanje zunanjih ministrov (Gymnich) v Bruslju.
18.-19. oktober 2007	Ob robu zasedanja Evropskega sveta v Lizboni na vrhu medvladne konference dosežen politični kompromis glede Reformne pogodbe.
Oktober- november 2007	Pravno-tehnična redakcija besedila reformne pogodbe.
13. december 2007	Podpis Lizbonske pogodbe v Lizboni.
Do konca leta 2008	Predvidena ratifikacija pogodbe s strani vseh 27-ih držav članic.
1. januar 2009	Predviden začetek veljavnosti pogodbe.

Vir: Lampe et al., 2008, str. 14

4 SESTAVA LIZBONSKE POGODBE

Sestava Lizbonske pogodbe je tipična za pogodbe, ki spreminjajo temeljne pogodbe. Za predgovorom je pogodba sestavljena iz sedmih členov (Pravna praksa, let. 26, št. 47, str. 6). Normativni del sestavljata prvi in drugi člen (Ministrstvo za zunanje zadeve, 2009). Prvi določa spremembe Pogodbe o Evropski uniji, drugi spremembe Pogodbe o delovanju Evropske unije. Preostalih 5 členov so končne določbe. Pogodbi je priloženih 14 protokolov in 65 izjav (Pravna praksa, let. 27, št. 12, str. 6).

Sestava Lizbonske pogodbe:

- **Predgovor**
- **Spremembe in dopolnitve Pogodbe o Evropski uniji – 1. člen**
- **Spremembe in dopolnitve Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti – 2. člen**
- **Končne določbe – Členi 3, 4, 5, 6 in 7**

3. člen določa, da je pogodba sklenjena za nedoločen čas (glej Cvikl, 2008, str. 94).

4. člen določa, da Protokol št. 1, priložen Lizbonski pogodbi, spreminja protokole, priložene Pogodbi o Evropski uniji, Pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti in Pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo. Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo pa spreminja tudi Protokol št. 2 (glej Cvikl, 2008, str. 94).

5. člen se nanaša na preštevilčenje členov skladno s preglednico, priloženo Lizbonski pogodbi (glej Cvikl, 2008, str. 94).

»6. člen Lizbonske pogodbe določa postopek ratifikacije in začetek veljavnosti pogodbe. Listine o ratifikaciji se deponirajo pri vladi italijanske republike« (Lampe et al., 2008, str. 33). Določa, da naj bi pogodba predvidoma začela veljati 1. 1. 2009, če jo bodo ratificirale vse države, sicer pa prvi dan meseca, ki sledi deponiranju zadnje listine o ratifikaciji (glej Lampe et al., 2008, str. 33).

7. člen opredeljuje jezikovne različice izvirnika pogodbe. Lizbonska pogodba je sestavljena v enem izvirniku in 23 uradnih jezikih Unije: v angleškem, bolgarskem, češkem, danskem, estonskem, finskem, francoskem, grškem, irskem, italijanskem, latvijskem, litovskem, madžarskem, malteškem, nemškem, nizozemskem, poljskem, portugalskem, romunskem, slovaškem, slovenskem, španskem in v švedskem jeziku. Besedila v vseh jezikih so enako verodostojna (glej Lampe et al., 2008, str. 33).

- **Protokoli**

- A. Protokoli, ki se priložijo Pogodbi o Evropski uniji, Pogodbi o delovanju evropske unije in po potrebi Pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo**

- Protokol o vlogi nacionalnih parlamentov v Evropski uniji
- Protokol o uporabi načel subsidiarnosti in sorazmernosti
- Protokol o Evroskupini
- Protokol o stalnem strukturnem sodelovanju, vzpostavljenem na podlagi člena 28a Pogodbe o Evropski uniji
- Protokol o členu 6 (2) Pogodbe o Evropski uniji o pristopu Unije k Evropski konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin
- Protokol o notranjem trgu in konkurenci
- Protokol o uporabi Listine Evropske unije o temeljnih pravicah
- Protokol o izvajanju deljenih pristojnosti
- Protokol o storitvah splošnega pomena
- Protokol o Sklepu Sveta o izvajanju člena 9c (4) Pogodbe o Evropski uniji in člena 205 (2) Pogodbe o delovanju Evropske unije med 1. novembrom 2014 in 31. marcem 2017 na eni strani ter od 1. aprila 2017 na drugi strani
- Protokol o predhodnih odločbah

- B. Protokoli, ki se priložijo Lizbonski pogodbi**

- Protokol (št. 1) o spremembi protokolov, priloženih pogodbi o Evropski uniji, Pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti in/ali Pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo
- Priloga – Preglednica preštevilčenja iz člena 2 Protokola (št. 1), ki spreminja protokole, priložene pogodbi o Evropski uniji, Pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti in/ali Pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo
- Protokol (št. 2) o spremembah Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo

- **Priloga**

- Preglednica preštevilčenja iz člena 5 Lizbonske pogodbe

- **Sklepna listina medvladne konference**

- **Deklaracije**

(glej Cvikel, 2008, str. 66, 67)

5 POGLAVITNE NOVOSTI, SPREMEMBE IN DOPOLNITVE POGODB Z LIZBONSKO POGODBO

5.1 ČLEN 1: SPREMEMBE IN DOPOLNITVE POGODBE O EVROPSKI UNIJE

Besedilo obstoječe pogodbe o Evropski uniji je ostalo nespremenjeno, razen sprememb, dogovorjenih v mandatu za medvladno konferenco 2007 oziroma na sami medvladni konferenci.

Pogodba o spremembah in dopolnitvah Pogodbe o Evropski uniji je razdeljena na preambulo in 6 delov:

NASLOV I: Skupne določbe

NASLOV II: Določbe o demokratičnih načelih

NASLOV III: Določbe o institucijah

NASLOV IV: Določbe o okrepljenem sodelovanju

NASLOV V: Splošne določbe o zunanjem delovanju Unije in posebne določbe o skupni zunanji in varnostni politiki

NASLOV VI: Končne določbe

(glej Cvikl, 2008, str. 69)

5.1.1 Preambula

V preambulo Pogodbe o Evropski uniji je vstavljena nova uvodna izjava, da države članice sprejemajo pogodbo ob zajemanju navdiha iz kulture, verske in humanistične dediščine Evrope, iz katere so se razvile univerzalne vrednote nedotakljivosti in neodtujljivosti človekovih pravic, svobode, enakosti in pravne države. (glej Cvikl, 2008, str. 69)

5.1.2 Splošne določbe

Evropska unija temelji na Pogodbi o Evropski uniji in Pogodbi o delovanju Evropske unije (PDEU). »Obe pogodbi imata enako pravno veljavo« (Lampe et al., 2008, str. 19). Pomembni sta tudi določbi, da Unija nadomesti Evropsko skupnost in je njena naslednica. Z Lizbonsko pogodbo bo Unija postala pravna oseba, kar bo okrepilo njeno pogajalsko moč in učinkovitost na svetovnem prizorišču ter njeno prepoznavnost za partnerske tretje države in mednarodne organizacije (Euekspres, 2008).

Novost so določbe o vrednotah in ciljih Unije, ki so bile do zdaj razpršene po posameznih delih pogodbe, njihova vsebina pa ni bila tako izčrpna. Unija temelji na vrednotah spoštovanja človekovega dostojanstva, enakosti, demokracije, nediskriminacije, strpnosti, pravičnosti, solidarnosti, svobode, pravne države, spoštovanja človekovih pravic, vključno s pravicami pripadnikov manjšin. Te vrednote so skupne vsem državam članicam in so zapisane na začetku lizbonske pogodbe (glej Lampe et al., 2008, str. 19). Enake so za vse države članice, spoštovati jih mora tudi vsaka država, ki se želi pridružiti Evropski uniji. Uveljavitev teh vrednot ter mir in blaginja prebivalcev pa so v središču prizadevanj Evropske unije (Evropska unija, 2009a).

»Kot cilj Unije je določena krepitev miru, vrednot Evropske unije in blaginje njenih narodov« (Cvikl, 2008, str. 70). Določeno je, da Unija spoštuje svojo bogato kulturo, jezikovno raznolikost ter da skrbi za varovanje in razvoj evropske kulturne dediščine. Unija se zoperstavlja socialni izključenosti in diskriminaciji, spodbuja ekonomsko, socialno in teritorialno kohezijo, socialno pravičnost, varstvo in enakost obeh spolov, solidarnost med generacijami ter varstvo pravic otrok (glej Cvikl, 2008, str. 70).

»Pomembna novost so določbe glede Listine Evropske unije o temeljnih pravicah in pristopu Evropske unije k Evropski konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin« (Lampe et al., 2008, str. 20). Unija priznava pravice, svoboščine in načela iz Listine o temeljnih pravicah Evropske unije z dne 7. decembra 2000, ki so bile prilagojene 12. decembra 2007 v Strasbourgu. Listini priznava enako pravno veljavo kot pogodbam, kar pomeni, da bo z uveljavitvijo Lizbonske pogodbe listina pridobila pravno zavezujočo naravo primarnega prava EU. Kljub temu pa listina ni del Lizbonske pogodbe. Kot samostojen dokument je bila s strani predsednikov Evropskega parlamenta, Evropske komisije in predsedujočega svetu podpisana 12. 12. 2007 in objavljena v Uradnem listu Evropske unije. Listina ima zdaj naravo političnega dokumenta in ni pravno zavezujoča, z Lizbonsko pogodbo pa dobi pravno veljavo in enak status kot temeljne pogodbe (glej Lampe et al., 2008, str. 20). »V zavrjeni ustavni pogodbi je bila listina sicer pravno vključena v besedilo pogodbe in je bila zato jasno zavezujoča. V Lizbonsko pogodbo je na predlog nemškega predsedstva vključeno sklicevanje nanjo, kar ji zagotavlja pravno zavezo« (Cvikl, 2008, str. 71).

Listina Evropske unije o temeljnih pravicah vsebuje 6 poglavij: Dostojanstvo, Svoboščine, Enakost, Solidarnost, Pravice državljanov in Sodno varstvo. Pravna narava listine državljanom zagotavlja več pravic do evropskih institucij (glej Lampe et al., 2008, str. 20). Listina o temeljnih pravicah Evropske unije jasno določa politične, družbene in gospodarske pravice državljanov EU (glej Cvikl, 2008, str. 71).

Zagotavlja nekontradiktornost med direktivami in regulativo Evropske unije in Evropsko konvencijo o človekovih pravicah (glej Cvikl, 2008, str. 71). Zaradi nasprotovanja je bil sprejet tudi poseben protokol o uporabi listine na Poljskem in v Združenem kraljestvu, ki v omenjenih državah izključuje njeno pravno veljavnost. Poljska pa je k listini podala še dodatno enostransko izjavo (glej Lampe et al., 2008, str. 20).

Glede pristopa Unije k Evropski konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin je sprejet tudi poseben protokol, ki vsebuje določbe za ohranitev posebnih značilnosti in prava Unije v sporazumu o pristopu Unije k omenjeni konvenciji (glej Cvikl, 2008, str. 71). Zapisane so tudi pravice, ki jih Evropska konvencija o človekovih pravicah ne navaja. Te so varstvo podatkov, bioetika in pravica do dobrega upravljanja; znova je potrjena prepoved diskriminacije na podlagi spola, rase ali barve. Navedene so tudi pravice delavcev, kot so pravice do obveščeniosti, pogajanja in stavke (Evropska unija, 2009a).

Novost je tudi določba o odnosu med Unijo in državami članicami. Vse pristojnosti, ki s pogodbama niso dodeljene Uniji, ohranijo države članice. Odnos med Unijo in državami članicami temelji na načelu lojalnega sodelovanja, medsebojnega spoštovanja in pomoči pri izpolnjevanju nalog, ki izhajajo iz pogodb (glej Lampe et al., 2008, str. 19). »Lizbonska pogodba ne vsebuje več členov, ki so urejali načela glede pristojnosti Unije, saj Pogodba o EU določa temeljna načela glede pristojnosti« (Lampe et al., 2008, str. 19). Glede razmejitve pristojnosti Unije velja načelo prenosa pristojnosti, glede izvajanja pristojnosti Unije pa veljata načeli subsidiarnosti in sorazmernosti. Unija deluje le v mejah pristojnosti, ki so jih države članice s pogodbama prenesle nanjo za uresničevanje ciljev, določenih v pogodbah. Države članice torej ohranijo vse pristojnosti, ki niso dodeljene Uniji (glej Lampe et al., 2008, str. 19). »Skladno z načelom subsidiarnosti Unija deluje na področjih, ki niso v njeni izključni pristojnosti, le če in kolikor države članice ciljev predlaganih ukrepov ne morejo zadovoljivo doseči na nacionalni, regionalni ali na lokalni ravni, ampak se zaradi obsega ali učinkov predlaganih ukrepov lažje dosežejo na ravni Unije« (Lampe et al., 2008, str. 19).

Nove so tudi določbe o neposrednem sosedstvu Unije. Da bi ustvarila območje blaginje in dobrega sosedstva ter sodelovanja, Unija z državami v sosedstvu razvija posebne odnose, ki temeljijo na vrednotah Unije (glej Cvikl, 2008, str. 72).

5.1.3 Določbe o demokratičnih načelih

»Lizbonska pogodba v tem delu vsebuje določbe o demokratični enakosti, predstavniki demokraciji, participativni demokraciji in o državljanski pobudi« (Lampe, 2008, str. 108).

Pomembna novost so določbe o demokratičnih načelih, ki opredeljujejo naslednja načela:

- Unija spoštuje enakost državljanov.
- Vsi državljani držav članic imajo tudi državljanstvo Unije, ki se nacionalnemu državljanstvu doda in ga ne nadomešča.
- Delovanje Unije temelji na predstavniki demokraciji, kar pomeni, da so državljani v Uniji neposredno zastopani v Evropskem parlamentu.
- Institucije vzdržujejo odprt, pregleden in reden dialog s predstavniki združenji in civilno družbo.
- Ustanovljen je Institut državljanske pobude, kar pomeni, da bo lahko najmanj milijon državljanov Unije z večjega števila držav članic s svojo pobudo pozvalo Evropsko komisijo, da v okviru svojih pristojnosti predloži predlog v zadevah, za katere državljani menijo, da je treba sprejeti pravni akt Unije. S tem bo omogočena neposredna udeležba državljanov Unije pri sprejemanju zakonodaje Unije.
- Okrepljena vloga nacionalnih parlamentov, ki pa niso ena izmed institucij EU. Državljanji so namreč v Uniji neposredno zastopani v Evropskem parlamentu. Lizbonska pogodba nacionalne parlamente priznava kot del demokratične ureditve Unije, ki omogoča tesnejše sodelovanje pri delu Unije (glej Lampe, 2008, str. 108).

Institucije Unije nacionalne parlamente obveščajo in jim predložijo osnutke zakonodajnih aktov Unije. Nacionalni parlamenti skrbijo za spoštovanje načela subsidiarnosti skladno s postopki iz Protokola o uporabi načel subsidiarnosti in sorazmernosti, sodelujejo v mehanizmih ocenjevanja izvajanja politik Unije v okviru območja svobode, varnosti in pravice ter so vključeni v politični nadzor Evropa in ocenjevanje dejavnosti Eurojusta, sodelujejo v postopkih za spremembo pogodb, obveščeni so o prošnjah za pristop k Uniji, udeleženi so pri medparlamentarnem sodelovanju med nacionalnimi parlamenti in z Evropskim parlamentom (glej Lampe et al., 2008, str. 21). Okrepljena vloga nacionalnih parlamentov se kaže s Protokolom o vlogi nacionalnih parlamentov v Evropski uniji in Protokolom o subsidiarnosti in sorazmernosti (glej Cvikel, 2008, str. 73).

Protokol o subsidiarnosti in sorazmernosti določa, da je rok za proučevanje osnutkov zakonodajnih besedil in posredovanje obrazloženih mnenj nacionalnih parlamentov podaljšan s 6 na 8 tednov ter da obstaja okrepljen nadzorni mehanizem subsidiarnosti (glej Cvikl, 2008, str. 73).

Skladno z njim Komisija v okviru rednega zakonodajnega postopka ponovno prouči osnutek zakonodajnega akta, ki bi mu nasprotovala navadna večina glasov, dodeljenih nacionalnim parlamentom, in se odloči ali ga spremeni, ohrani ali umakne (glej Cvikl, 2008, str. 73). »Če se Komisija odloči, da osnutek ohrani, mora v obrazloženem mnenju utemeljiti, da osnutek izpolnjuje zahtevo o načelu subsidiarnosti« (Cvikl, 2008, str. 73). Obrazloženo mnenje in mnenja nacionalnih parlamentov morajo biti posredovana zakonodajalcu Evropske unije, da jih upošteva pred začetkom prve obravnave v okviru rednega zakonodajnega postopka. Takrat zakonodajalec presodi, ali je zakonodajni predlog združljiv z načelom subsidiarnosti. Če večina oddanih glasov v Svetu ali Evropskem parlamentu pokaže, da predlog ni združljiv z načelom subsidiarnosti, se zakonodajni predlog ne obravnava več (glej Cvikl, 2008, str. 73). Realna moč po tem postopku je velika, saj je težko pričakovati, da bi predlagatelj zakonodajnega postopka ob velikem nasprotovanju nacionalnih parlamentov vztrajal pri svojem predlogu (Pravna praksa, let. 27, št. 12, str. 8).

5.1.4 Določbe o institucijah

Če v gospodarstvu merimo uspešnost s stopnjo dodane vrednosti, v pravno-političnem sistemu EU merimo uspešnost »s stopnjo učinkovitosti delovanja«, pri čemer imajo ključno vlogo institucije in sistem, po katerem sprejemajo odločitve (Krajc, 2008, str. 6–8). Osnovni namen Lizbonske pogodbe je prav sprememba zdajšnjega institucionalnega sistema, in sicer v tolikšni meri, da bo ta še rentabilen (Weindorfer, 2007, str. 6).

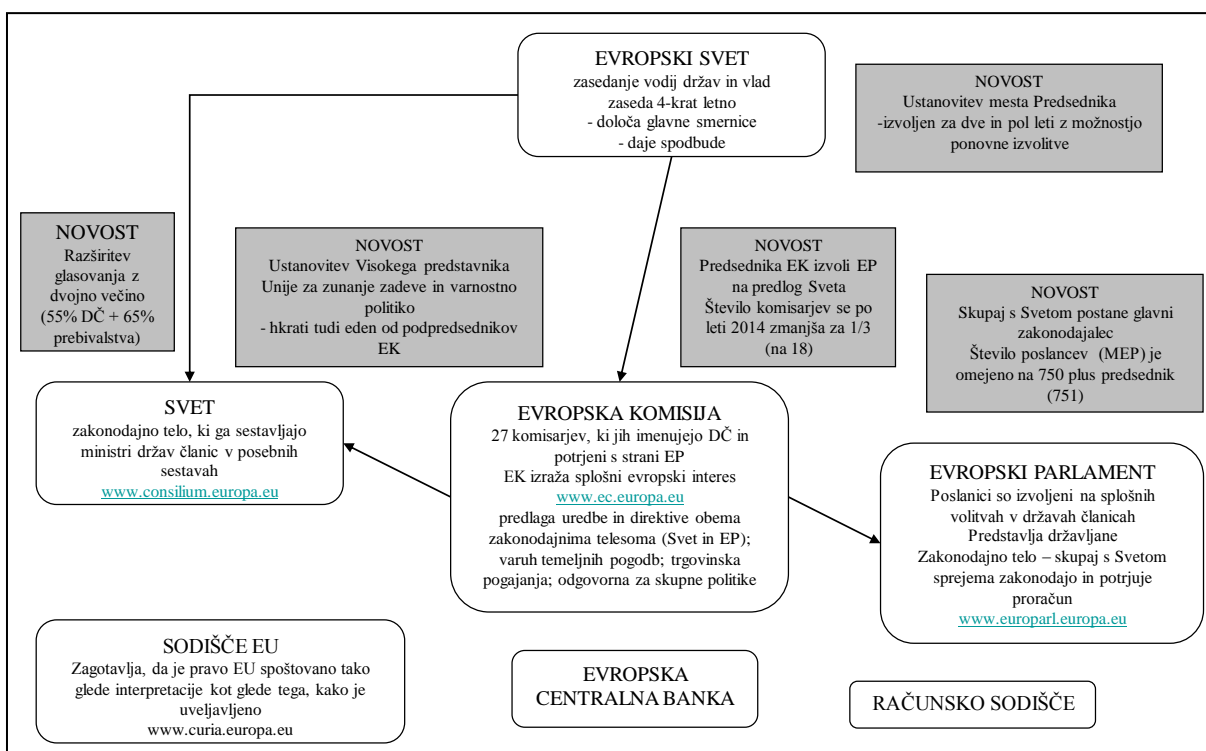
Razširja se institucionalni okvir Unije. Kot institucije Unije Lizbonska pogodba določa:

- Evropski parlament
- Evropski svet
- Svet Evropske unije (ali Svet)
- Evropska komisija
- Sodišče Evropske unije
- Evropska centralna banka
- Računsko sodišče

Evropskemu parlamentu, Svetu Evropske unije in Evropski komisiji pomagata Ekonomskosocialni odbor in Odbor regij, ki imata svetovalno funkcijo (glej Cvikl, 2008, str. 73, 74).

Institucionalni okvir ne temelji toliko na ločevanju oblasti kot na zastopanju različnih interesov. Vsaka institucija namreč zastopa določene interese, ki jih želi uveljaviti pri oblikovanju zakonodaje. Evropski svet in Svet Evropske unije tako zastopata interese držav članic, Komisija zastopa interese Unije kot celote, Parlament zastopa interese državljanov, Sodišče Evropske unije pa skrbi, da se zakonodaja sprejema v luči veljavnih pogodb. Lizbonska pogodba želi zagotoviti večjo učinkovitost teh institucij tudi po nadaljnjih širitvah Unije (glej Crowe, 2008, str. 177, 178).

Slika 1: Institucije Evropske unije v Lizbonski pogodbi

Vir: Lampe, Drenik in Grasselli, 2008, str. 23

Evropski parlament: opravlja funkcijo političnega nadzora in posvetovanja skladno s pogodbama, izvoli predsednika Komisije, skupaj s Svetom pa opravlja zakonodajno in proračunsko funkcijo (glej Cvikl, 2008, str. 74).

»Evropski parlament je sestavljen iz predstavnikov državljanov Unije« (Cvikl, 2008, str. 74).

Državljeni so v njem zastopani proporcionalno upadajoče, z najnižjim pragom šestih in najvišjim 96 članov na državo članico (glej Lampe et al., 2008, str. 24). Število poslancev Lizbonska pogodba omejuje na 750 in na predsednika, ki ga Parlament izvoli med svojimi člani. Evropski svet soglasno sprejme sklep o sestavi Evropskega parlamenta na pobudo in z odobritvijo Evropskega parlamenta (glej Cvikel, 2008, str. 74).

Poslanci se volijo s splošnim, tj. z neposrednim in s tajnim glasovanjem za dobo 5 let (glej Cvikel, 2008, str. 74). Število slovenskih predstavnikov se bo po novem povečalo s 7 na 8 poslancev (glej Lampe et al., 2008, str. 24).

Vloga Evropskega parlamenta se je krepila z vsako predhodno pogodbo. Pri tem Lizbonska pogodba ni izjema, saj daje Parlamentu večjo moč na zakonodajnem in proračunskem področju ter pri sprejemanju mednarodnih sporazumov. Po ratifikaciji se bo dejansko na vseh področjih odločalo po postopku soodločanja med Evropskim parlamentom in svetom (glej Cvikel, 2008, str. 74). »Tako bosta Svet Evropske unije in Evropski parlament delovala kot v vseh dvodomnih parlamentih« (Cvikel, 2008, str. 74). V preostalih primerih pa bo imel parlament pravico posvetovanja o odločitvah sveta in nasprotno. Parlament bo imel tudi večjo vlogo pri odločanju o celotnem proračunu Evropske unije in ne le pri neobveznih izdatkih (glej Cvikel, 2008, str. 74).

Evropski svet: njegova se je krepila predvsem zadnjih 20 let, tj. od njegove prve omembe v Enotnem evropskem aktu. Predsedniki vlad in držav članic so s predsednikom Evropske komisije na formalnih in neformalnih zasedanjih določali smernice za prednostne naloge delovanja Unije. Razpravo je narekovala predsedujoča država članica. Evropski svet je tako postal najvišji politični organ brez zakonodajne moči. Z Lizbonsko pogodbo bo Evropski svet postal ena izmed institucij Evropske unije (glej Krajc, 2008, str. 6).

Evropski svet je sestavljen iz voditeljev držav in vlad držav članic, predsednika in predsednika Komisije. Predstavniki držav članic so pooblašeni za prevzemanje obveznosti in izvrševanje glasovalne pravice v imenu vlade države članice, ki jo predstavljajo. Pri njegovem delu sodeluje visoki predstavnik Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko (glej Lampe et al., 2008, str. 24, 25).

»Skladno z Lizbonsko pogodbo daje Evropski svet Evropski uniji kot celoti potrebne spodbude za njen razvoj ter opredeljuje splošne politične usmeritve in prednostne cilje Evropske unije« (Cvikel, 2008, str. 74).

Evropski svet kot celota pa ne bo opravljal zakonodajne funkcije, saj bo to opravljal Svet ministrov v sodelovanju z Evropskim parlamentom. Svet se na sklic predsednika sreča dvakrat letno. Pogodba določa naloge predsednika Evropskega sveta, ki so bile do zdaj slabo določene. Do zdaj je bilo določeno le, da naj bi Evropski svet vodil predsednik vlade ali države, ki predseduje Uniji (glej Cvikl, 2008, str. 75).

Predsednik Evropskega sveta bo predstavljal Unijo navzven, vendar ne bo posegal v pooblastila visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko. Predsednika bo po ratifikaciji Lizbonske pogodbe svet izvolil s kvalificirano večino za 2 leti in pol, in sicer z možnostjo še ene izvolitve. Zamenjan bo lahko po istem postopku (glej Cvikl, 2008, str. 75). »V primerjavi s predsednikom Evropske komisije se zanj ne predvideva potrditev Evropskega parlamenta« (Cvikl, 2008, str. 75). Predsednik bo v glavnem deloval na področju uprave in koordinacije dela Evropskega sveta ter poročal Evropskemu parlamentu (glej Cvikl, 2008, str. 75).

Evropski svet bo s kvalificirano večino Evropskega parlamenta predlagal kandidata za predsednika Evropske komisije, Evropski parlament pa ga bo izvolil z večino svojih glasov. Svet v soglasju s predsednikom sprejme seznam drugih ljudi, ki jih predlaga v imenovanje za člane Evropske komisije (glej Cvikl, 2008, str. 75).

»Predsednika, visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko ter druge člane komisije kot kolegij z glasovanjem potrdi Evropski parlament. Na podlagi te potrditve Evropski svet s kvalificirano večino imenuje Komisijo« (Cvikl, 2008, str. 75). Evropski svet s kvalificirano večino in soglasjem predsednika Evropske komisije imenuje tudi visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko (glej Cvikl, 2008, str. 75). »Visoki predstavnik predseduje Svetu za zunanje zadeve in je hkrati eden izmed podpredsednikov« (Cvikl, 2008, str. 75).

Svet: zastopa vlade držav članic. Njegova vloga se z Lizbonsko pogodbo ne bo veliko spremenila. Ohranil bo glavno vlogo v skupni zunanji in varnostni politiki ter na področju usklajevanja gospodarskih politik ter si z Evropskim parlamentom delil zakonodajne in proračunske pristojnosti (Evropska unija, 2009b).

Svet zaseda v različnih sestavah, ki jim predsedujejo predstavniki držav članic po načelu enakopravne rotacije (razen Svet za zunanje zadeve). Sklep o predsedovanju sestavam Sveta sprejme Evropski svet s kvalificirano večino. Z Lizbonsko pogodbo Svet za splošne zadeve in zunanje odnose, (ki skrbi za doslednost dela različnih sestav Sveta, in skupaj s predsednikom sveta ter komisijo skrbi za pripravo zasedanj sveta in njegovo ukrepanje,) ne bo več deloval kot eno telo (glej Lampe et al., 2008, str. 25).

Svet za zunanje zadeve bo še naprej skladno s strateškimi smernicami sveta oblikoval zunanje delovanje Unije in zagotavljal doslednost ukrepanja Unije (glej Lampe et al., 2008, str. 25).

Svet odloča s kvalificirano večino po sistemu odločanja z dvojno večino, razen če pogodbi ne določata drugače. Glasovanje s kvalificirano večino bo postalo splošno pravilo. Po Pogodbi iz Nice je bila kvalificirana večina določena in preračunana glede na obtožene glasove. Veljal je sistem trojne večine, ki predstavlja 255 od 345 glasov v Svetu, večino držav članic in 62 % prebivalstva Unije (glej Lampe et al., 2008, str. 24, 25).

Z Lizbonsko pogodbo pa bo uveden poenostavljen način odločanja s kvalificirano večino po sistemu dvojne večine. Ta predstavlja 55% članov Sveta (15 od 27 držav članic), ki imajo skupaj najmanj 65 % prebivalstva Unije, in sicer od 1. novembra 2014 naprej. Za manjšino, ki lahko prepreči sprejetje odločitve, so potrebni najmanj 4 člani Sveta, sicer se šteje, da je kvalificirana večina dosežena, druge podrobnosti glasovanja s kvalificirano večino pa so določene v 238. členu pogodbe o delovanju Evropske unije. Po novem sistemu glasovanja ni več obteženih glasov glede na demografsko težo posamezne države. Vsaka članica ima en glas, zato lahko rečemo, da je v primerjavi z zdajšnjim sistemom bolj demokratičen. Prehodne določbe o opredelitvi kvalificirane večine naj bi se uporabljale do 21. oktobra 2014, med 1. novembrom 2014 in 31. marcem 2017 pa naj bi se uporabljale prehodne določbe (glej Lampe et al., 2008, str. 24, 25).

Pri glasovanju pa se bo lahko uporabila tudi t. i. Ioannina formula, ki omogoča zahtevo po ponovni proučitvi predlaganih aktov, ko ni dovolj glasov za manjšino, ki bi preprečila sprejetje predlaganega akta, vendar pa predstavljajo določeno število glasov manjšine. Formula je bila sprejeta na neformalnem srečanju ministrov za zunanje zadeve v Grčiji leta 1994 (Fundation Robert Schuman, 2007, str. 10). Med 1. novembrom 2014 in 31. marcem 2017 bodo tiste članice Sveta, ki predstavljajo najmanj $\frac{3}{4}$ prebivalstva ali $\frac{3}{4}$ držav članic, potrebnih za manjšino, lahko nasprotovale sprejetju akta s kvalificirano večino. Po 1. aprilu 2017 pa bo za manjšino, ki lahko prepreči sprejetje potrebnih najmanj 55 % prebivalstva ali 55 % števila držav članic (glej Lampe et al., 2008, str. 24, 25).

Evropska komisija: »Evropska komisija spodbuja splošni interes Unije in v ta namen sprejema ustrezne pobude« (Cvikl, 2008, str. 77). Če pogodbi ne določata drugače, se zakonodajni akti sprejemajo na predlog Komisije. Komisija je pri izvajanju svojih nalog popolnoma neodvisna (glej Cvikl, 2008, str. 77).

»S pogodbo dobiva Komisija temelj za učinkovitejše delovanje, saj bo manj številna kot zdaj, in krepí svojo vlogo, predvsem prek okrepljene vloge predsednika Komisije« (Pravna praksa, let. 27, št. 12, str. 7).

Mandat Komisije traja 5 let.

Komisijo bo v obdobju med dnem veljavnosti Lizbonske pogodbe in 31. oktobrom 2014 sestavljali po en državlján držav članic, vključno z njeni predsednikom in visokim predstavnikom Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko, ki je eden izmed njenih podpredsednikov. Za obdobje od 1. novembra 2014 naprej pa je bilo mišljeno, da se bo število članov Komisije zmanjšalo na 2/3 držav članic, razen če Evropski svet ne bi soglasno spremenil tega števila (glej Lampe et al., 2008, str. 25). »Komisarji bi bili izbrani po sistemu enakopravne rotacije med državami članicami, s čimer bi se izrazila demografski in geografski razpon držav članic« (Cvikl, 2008, str. 77).

»Predsednika Komisije na predlog Evropskega sveta, ki o tem odloči s kvalificirano večino, izvoli Evropski parlament z večino svojih glasov« (Lampe et al., 2008, str. 26). Svet s soglasjem s predsednikom Komisije v imenovanje predlaga preostale člane Komisije. Te s glasovanjem potrdi Evropski parlament, svet pa na podlagi potrditve s kvalificirano večino imenuje Komisijo (glej Lampe et al., 2008, str. 26). Predsednik lahko zahteva odstop posameznega komisarja, pri čemer ne potrebuje več odobritve kolegija (Pravna praksa, let. 27, št. 12, str. 8).

Sodišče Evropske unije: Sodišče Evropskih skupnosti je bilo ustanovljeno leta 1952 in ima sedež v Luksemburgu. Njegova funkcija je zagotoviti vladavino evropskega prava v Uniji in državah članicah. Pristojno je za reševanje pravnih sporov med institucijami EU, članicami, posamezniki in med gospodarskimi subjekti (glej Lampe et al., 2008, str. 26, 27). Pristojnosti Sodišča EU se bodo razširile na vse aktivnosti Unije z izjemo skupne zunanje in varnostne politike (Duff, 2009).

»Sodišče Evropske skupnosti se preimenuje v Sodišče Evropske unije in ga sestavljajo Sodišče, Splošno sodišče in specializirana sodišča« (Lampe et al., 2008, str. 26). Sestavljajo ga po en sodnik iz vsake države članice, pomagajo pa tudi generalni pravobranilci (glej Cvikl, 2008, str. 78).

Računsko sodišče Evropske unije: Računsko sodišče je bilo jasno izpostavljeno kot institucija Evropske unije, sicer pa ni pomembnih novosti (glej Cvikl, 2008, str. 78).

Računsko sodišče pregleduje račune vseh prejemkov in izdatkov Unije z namenom pregleda računov vseh organov, uradov in agencij Evropske unije (razen če to ni prepovedano). O pregledu sestavi poročilo, ki vključuje ocene posameznih področij aktivnosti Unije (glej Cvikl, 2008, str. 78).

5.1.5 Okrepljeno sodelovanje

Lizbonska pogodba dopolnjuje tudi določbe o okrepljenem sodelovanju. »Okrepljeno sodelovanje je namenjeno uresničevanju ciljev Unije, tj. zaščiti njenih interesov in krepitvi njenih integracijskih procesov na področjih, ki niso v izključni pristojnosti Unije« (Cvikl, 2008, str. 78). Svet lahko sprejme sklep o odobritvi okrepljenega sodelovanja, če ugotovi, da Unija kot celota ne more doseči ciljev takega sodelovanja v razumnem roku in če se sodelovanja udeleži manj kot 9 držav članic. Akti, sprejeti v okviru okrepljenega sodelovanja, so zavezujoči samo za udeležene države članice (glej Cvikl, 2008, str. 78).

5.1.6 Splošne določbe o zunanjem delovanju Unije in posebne določbe o skupni zunanji in varnostni politiki

5.1.6.1 Splošne določbe o zunanje političnem delovanju Unije

Dodana sta nova člena o splošnih določbah glede zunanjega delovanja Unije:

- o načelih in ciljih zunanjega delovanja Unije;
- o vlogi Evropskega sveta pri opredelitvi strateških interesov in ciljev tega delovanja (glej Cvikl, 2008, str. 78).

»Unija določi in izvaja skupne politike in ukrepe ter si prizadeva za visoko stopnjo sodelovanja na vseh področjih mednarodnih odnosov za konkretno opredeljena načela in cilje, na podlagi katerih Evropski svet določa strateške interese in cilje Unije. Pristojnost Unije na področju skupne zunanje in varnostne politike zajema vsa področja zunanje politike in vsa vprašanja, ki so povezana z varnostjo Unije, vključno s postopnim oblikovanjem skupne obrambne politike, ki lahko vodi do skupne obrambe« (Cvikl, 2008, str. 79).

5.1.6.2 Posebne določbe o skupni zunanji in varnostni politiki

Po Lizbonski pogodbi veljajo za skupno zunanjo in varnostno politiko posebna pravila in postopki. Če v pogodbah ni določeno drugače, o tej politiki soglasno odločata Evropski svet in Svet, izvajajo pa jo visoki predstavniki Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko in države članice z uporabo nacionalnih sredstev in sredstev Unije. Sprejemanje zakonodajnih aktov je izključeno. Predsednik Evropskega sveta lahko skliče izredno zasedanje Evropskega sveta za določitev strateških usmeritev Unije glede razvoja na področju skupne zunanje in varnostne politike. Namesto dozdejšnjih skupnih ukrepov bo Unija sprejemala sklepe, za vodenje skupne zunanje in varnostne politike pa bo lahko poleg sklepov določila še splošne smernice in krepila redno sodelovanje med državami članicami (glej Cvikl, 2008, str. 79).

Zdajšnja skupna mnenja bodo zamenjana z mnenji Unije. Unija lahko z eno ali več držav članicami ali z mednarodnimi organizacijami sklepa sporazume na področjih skupne zunanje in varnostne politike. Opredeljena pa je tudi posebna pravna podlaga za varstvo osebnih podatkov na tem področju (glej Cvikl, 2008, str. 79).

Lizbonska pogodba določa, da je skupna varnostna in obrambna politika sestavni del skupne zunanje in varnostne politike (glej Cvikl, 2008, str. 80). »Uniji zagotavlja operativno sposobnost, oprto na civilna in vojaška sredstva, ki jih Unija lahko uporablja pri misijah zunaj svojih meja za ohranjanje miru ter za preprečevanje konfliktov in krepitev mednarodne varnosti skladno z načeli Ustanovne listine Združenih narodov. Za izvajanje teh misij se uporabijo zmogljivosti, ki jih zagotovijo države članice« (Cvikl, 2008, str. 80).

Skupna varnostna in obramba politika vključujeta potopno oblikovanje skupne obrambne politike Unije, ki vodi do skupne obrambe, če Evropski svet soglasno tako odloči. V tem primeru državam članicam priporoči sprejetje take odločitve skladno z njihovimi ustavnimi pravili (glej Cvikl, 2008, str. 80).

Države članice si morajo prizadevati za postopno izboljšanje svojih vojaških zmogljivosti. Evropska obrambna agencija ugotavlja operativne potrebe in spodbuja ukrepe za njihovo izpolnjevanje, hkrati pa prispeva k določanju in izvajanju vseh ukrepov, ki so potrebni za krepitev industrijskih in tehnoloških temeljev obrambnega sektorja, sodeluje pri odločanju evropske politike na področju zmogljivosti in oboroževanja ter pomaga Svetu pri ocenjevanju izboljšanja vojaških zmogljivosti. Pogodba določa tudi naloge in druge vidike delovanja Evropske obrambne agencije (glej Cvikl, 2008, str. 81).

Pogodba določa, da morajo države članice ob oboroženem napadu na ozemlje druge države članice skladno z 51. členom Ustanovne listine Združenih narodov tej državi zagotoviti pomoč in podporo z vsemi razpoložljivimi sredstvi. Izrecno je navedeno, da so obveznosti in sodelovanje na tem področju skladni z obveznostmi v Organizaciji Severnoatlantske pogodbe (NATO), ki za njene države članice ostaja temelj kolektivne obrambe in okvir za njeno izvajanje (glej Cvikl, 2008, str. 81).

5.1.6.3 Visoki predstavnik Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko

Že s Konvencijo o prihodnosti Evrope je bila poudarjena potreba Unije, da poveča svoj vpliv na globalnem odru z usklajeno in okrepljeno uporabo vseh svojih instrumentov (European Institute of Public Administration, 2008).

Lizbonska pogodba zato na novo ustanavlja mesto visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko, ki s svojimi predlogi prispeva k oblikovanju skupne zunanje in varnostne politike, ter zagotavlja izvajanje sklepov, ki sta jih sprejela Evropski svet in Svet Evropske unije. Visoki predstavnik v imenu Unije vodi politični dialog s tretjimi državami in izraža mnenja Unije v mednarodnih organizacijah in na mednarodnih konferencah (glej Lampe et al., 2008, str. 26).

Visoki predstavnik bo imel po Lizbonski pogodbi dvojno nalogo: bo mandatar Sveta za skupno zunanjo in varnostno politiko ter podpredsednik Evropske komisije za zunanje odnose (Evropska unija, 2009b). Pri izpolnjevanju nalog mu bo pomagala Evropska služba za zunanje delovanje, ki bo ustanovljena na podlagi Lizbonske pogodbe. Njena organizacija in delovanje bosta določena s sklepom sveta na predlog visokega predstavnika po posvetovanju z Evropskim parlamentom in po odobritvi komisije (glej Cvikl, 2008, str. 80).

Ta služba bo opravljala svoje delo v sodelovanju z diplomatskimi službami držav članic. Sestavljali jo bodo uradniki iz ustreznih oddelkov generalnega sekretariata Sveta in Komisije ter osebje iz nacionalni diplomatskih služb (glej Cvikl, 2008, str. 80).

Visoki predstavnik bo podpredsednik Komisije, vendar pa ne bo določen s strani predsednika Komisije, kot to velja za preostale podpredsednike. Visokega predstavnika za zunanje zadeve in varnostno politiko imenuje Evropski svet s kvalificirano večino in soglasjem predsednika Komisije (European Institute of Public Administration, 2008).

Visoki predstavnik predseduje Svetu za zunanje zadeve, vodi skupno zunanjo in varnostno politiko, prispeva k oblikovanju te politike in jo izvaja po pooblastilu Sveta. To velja tudi za skupno varnostno in obrambno politiko. Predseduje Svetu za zunanje zadeve in je hkrati eden izmed podpredsednikov Komisije. Kot člana Komisije ga mora potrditi tudi Evropski parlament. Visoki predstavnik se redno posvetuje z Evropskim parlamentom o glavnih vidikih in temeljnih usmeritvah skupne zunanje in varnostne politike ter skupne varnostne in obrambne politike. Evropski parlament obvešča o razvoju teh politik in skrbi, da se mnenja Evropskega parlamenta tudi ustrezno upoštevajo. Pri obveščanju Parlamenta lahko sodelujejo posebni predstavniki (glej Lampe, 2008, str. 115, 116).

5.1.7 Končne določbe

V končnih določbah sta poleg pravne osebnosti Unije opredeljena redni in poenostavljeni postopek za spremembo pogodbe (glej Cvikl, 2008, str. 81) .

»V členu o merilih in postopkih za pristop k Uniji je na novo določeno, da lahko vsaka evropska država, ki spoštuje vrednote Unije in je zavezana, da jih spodbuja, zaprosi za članstvo v Uniji. Država prosilka prošnjo naslovi na Svet, ki po posvetovanju s Komisijo in o odobritvi Evropskega parlamenta o tem odloča soglasno« (Cvikl, 2008, str. 81). Upoštevajo se merila in postopki za pristop, o katerih se je dogovoril Evropski svet. O tej prošnji se obvesti tudi nacionalne parlamente (glej Cvikl, 2008, str. 81).

V končnih določbah je opredeljeno tudi, da se vsaka država članica lahko skladno s svojimi ustavnimi pravili odloči za izstop iz Unije. Država članica, ki želi izstopiti, o svojem namenu obvesti Evropski parlament (glej Cvikl, 2008, str. 81).

Unija se pogaja in sklene z državo sporazum o podrobnostih izstopa, pri tem pa upošteva njene predhodne odnose z Unijo. Sporazum o izstopu v imenu Unije sklene svet s kvalificirano večino po odobritvi Evropskega parlamenta (glej Cvikl, 2008, str. 81).

5.2 ČLEN 2 – SPREMEMBE IN DOPOLNITVE POGODBE O USTANOVITVI EVROPSKE SKUPNOSTI

Naslov Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti se preimenuje v Pogodba o delovanju Evropske unije. Poleg tega se Evropska skupnost nadomesti z Evropsko unijo, skupni trg se nadomesti z notranjim trgom, Sodišče prve stopnje se nadomesti s Splošnim sodiščem, sodni oddelki pa se nadomestijo s specializiranimi sodišči (glej Cvikl, 2008, 82).

Pogodba o delovanju Evropske unije je razdeljena na preambulo in sedem delov:

Prvi del: NAČELA

NASLOV I: Vrste in področja pristojnosti Unije

NASLOV II: Splošne določbe

Drugi del: NEDISKRIMINACIJA IN DRŽAVLJANSTVO UNIJE

Tretji del: NOTRANJE POLITIKE IN UKREPI UNIJE

NASLOV I: Notranji trg

NASLOV II: Prost pretok blaga

NASLOV III: Kmetijstvo in ribištvo

NASLOV IV: Prosti pretok oseb, storitev in kapitala

NASLOV V: Območje svobode, varnosti in pravice

NASLOV VI: Promet

NASLOV VII: Skupna pravila o konkurenci, obdavčitvi in o približevanju zakonodaje

NASLOV VIII: Ekonomska in monetarna unija

NASLOV IX: Zaposlovanje

NASLOV X: Socialna politika

NASLOV XI: Evropski socialni sklad

NASLOV XII: Izobraževanje, poklicno usposabljanje

NASLOV XIII: Kultura

NASLOV XIV: Javno zdravje

NASLOV XV: Varstvo potrošnikov

NASLOV XVI: Vseevropska omrežja

NASLOV XVII: Industrija

NASLOV XVIII: Ekonomska, socialna in teritorialna kohezija

NASLOV XIX: Raziskave, tehnološki razvoj in vesolje

NASLOV XX: Okolje

NASLOV XXI: Energetika

NASLOV XXII: Turizem

NASLOV XXIII: Civilna zaščita

NASLOV XXIV: Upravno sodelovanje

Četrty del: PRIDRUŽEVANJE ČEZMORSKIH DRŽAV IN OZEMELJ

Pety del: ZUNANJE DELOVANJE UNIJE

NASLOV I: Splošne določbe o zunanjem delovanju Unije

NASLOV II: Skupna trgovinska politika

NASLOV III: Sodelovanje s tretjimi državami in humanitarna pomoč

NASLOV IV: Omejevalni ukrepi

NASLOV V: Mednarodni sporazumi

NASLOV VI: Odnosi z mednarodnimi organizacijami in s tretjimi državami ter delegacije Unije

NASLOV VII: Solidarnostna klavzula

Šesty del: INSTITUCIONALNE IN FINANČNE DOLOČBE

NASLOV I: Določbe o institucijah

NASLOV II: Finančne določbe

NASLOV III: Okrepljeno sodelovanje

Sedmy del: SPLOŠNE IN KONČNE DOLOČBE

(glej Cvikl, 2008, str. 81, 82.)

Vse novosti iz Pogodbe o Ustavi za Evropo so vstavljene s posebnimi spremembami na običajen način (glej Cvikl, 2008, str. 83, 84).

Med pomembnimi novostmi in spremembami so vrste in področja pristojnosti, področja uporabe kvalificirane večine in postopka soodločanja, razlikovanje med pravnimi akti, določbe o območju svobode, varnosti in pravice, solidarnostna klavzula, izboljšave na področju upravljanja z evrom, določbe na področjih javnih služb, energetike, civilne zaščite, šolstva, turizma, javnega zdravja, financ ... (glej Cvikl, 2008, str. 83, 84).

Lizbonska pogodba uvaja tudi spremembe, ki so bile določene na medvladni konferenci v Bruslju. To je uvedba klavzule dvosmerne gibčnosti, po kateri članice ponovno izvajajo svoje pristojnosti, če jih Unija preneha izvajati. Pri pravosodnem sodelovanju v civilnih zadevah je predvidevana večja vloga nacionalnih parlamentov (glej Cvikl, 2008, str. 84);

Na področju policijskega in pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah bodo imele države članice možnost hitrejšega napredovanja; predvideva se večjo energetske solidarnost in povezovanje energetskih omrežij, boj proti podnebnim spremembam (glej Cvikl, 2008, str. 84).

Termin »odločba« pa v celotni pogodbi preimenuje v »sklep«. Glede področij, na katerih se glasuje s kvalificirano večino, Lizbonska pogodba upošteva določbe nesprejete Pogodbe o Ustavi za Evropo. Edina sprememba je Sporazum o pristopu Unije k evropski konvenciji o človekovih pravicah, ki ga Svet sprejme soglasno (glej Cvikl, 2008, str. 84).

5.2.1 Pristojnosti

Unija ima lahko na določenem področju izključno pristojnost, lahko pa si to pristojnost deli z državami članicami. Po Lizbonski pogodbi Unija izdaja zakonodajne akte in sprejema pravno zavezujoče akte za področja, na katerih ima izključno pristojnost. Države članice lahko same ukrepajo le, če jih Unija za to pooblasti. Takšna področja so: carinska unija, določitev pravil o konkurenci, potrebnih za delovanje notranjega trga, monetarna politika držav članic, katerih valuta je evro, ohranjanje morskih bioloških virov in skupna trgovinska politika (glej Cvikl, 2008, str. 84, 85). »Unija ima tudi izključno pristojnost za sklenitev mednarodnega sporazuma, kadar je ta sklenitev predvidena v zakonodajnem aktu Unije ali je potrebna, da se Uniji omogoči izvajanje njene notranje pristojnosti, ali če lahko vpliva na skupna pravila ali spremeni njihovo področje uporabe« (Cvikl, 2008, str. 85).

Na področju deljene pristojnosti pa zakonodajne in pravno zavezujoče akte izdajajo in sprejemajo Unija in njene države članice. Države so pristojne na področjih, kjer Unija svoje pristojnosti ne izvaja oz. jih preneha izvajati (glej Cvikl, 2008, str. 85).

Glavna področja, kjer si Unija in države članice delijo pristojnosti, so: notranji trg, socialna politika, ekonomska, socialna in teritorialna kohezija, kmetijstvo in ribištvo, okolje, varstvo potrošnikov, promet, vseevropska omrežja, energija, območje svobode, varnosti in pravice, skupna skrb za varnost na področju javnega zdravja ... (glej Cvikl, 2008, str. 85). »Unija je na nekaterih področjih in pod pogoji, določenimi s pogodbama, pristojna za izvajanje ukrepov za podporo, uskladitev ali za dopolnitev ukrepov držav članic, ne da bi s tem nadomestila pristojnost držav članic na teh področjih.« (Cvikl, 2008, str. 86). Ta področja so: varovanje in izboljšanje človekovega zdravja, industrija, kultura, turizem, izobraževanje, poklicno usposabljanje, civilna zaščita in upravno sodelovanje (glej Cvikl, 2008, str. 86).

Na področjih raziskav, tehnološkega razvoja, veselja, razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči ima Unija pristojnosti izvajanja programov, ukrepanja, vodenja skupne politike, ne da bi izvajanje te pristojnosti oviralo države članice pri izvajanju njihovih pristojnosti. Države članice usklajujejo svoje ekonomske politike prek sveta, ki v ta namen prejema ukrepe in širše smernice za te politike (glej Cvikl, 2008, str. 86).

5.2.2 Nediskriminacija in državljanstvo

»V delu o nediskriminaciji in državljanstvu je dodan nov člen, ki določa pravice in dolžnosti državljanov Unije« (Cvikl, 2008, str. 86):

Državljeni Unije imajo pravico:

- do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic;
- voliti in biti voljen na volitvah v Evropski parlament, na občinskih volitvah v državi članici, kjer prebivajo, pod enakimi pogoji kot državljeni te države članice;
- do zaščite diplomatskih in konzularnih organov katere koli države, če so na ozemlju tretje države, kjer njihova država članica nima predstavništva, in sicer pod enakimi pogoji, kot veljajo za državljane države članice, kjer se nahajajo;
- naslavljati peticije na Evropski parlament in obrniti se na evropskega varuha človekovih pravic, institucije in posvetovalne organe Unije v katerem koli uradnem jeziku Unije in prejeti odgovor v istem jeziku (glej Cvikl, 2008, str. 86, 87).

5.2.3 Območje svobode, varnosti in pravic

»Z Lizbonsko pogodbo Unija vzpostavlja območje svobode, varnosti in pravice ob spoštovanju temeljnih pravic ter različnih pravnih sistemov in izročil držav članic« (Cvikl, 2008, str. 87).

V lizbonski pogodbi je zapisano, da Unija oblikuje skupno politiko o azilu, priseljevanju in o nadzoru zunanjih meja na podlagi solidarnosti med državami članicami, ki je pravična do državljanov tretjih držav, prizadeva si zagotoviti visoko raven varnosti z ukrepi za preprečevanje kriminala, rasizma in ksenofobije. Unija si prizadeva za uskladitev in sodelovanje med policijskimi, pravosodnimi in drugimi pristojnimi organi. Za Unijo je značilno vzajemno priznavanje odločb v kazenskih zadevah in približevanje kazenskih zakonodaj (glej Cvikl, 2008, str. 87).

V okviru Sveta bo ustanovljen stalni odbor za zagotovitev, pospeševanje in za krepitev operativnega sodelovanja na področju notranje varnosti Unije, državam članicam pa je prepuščeno, da med seboj in v okviru lastne odgovornosti organizirajo takšne oblike sodelovanja in usklajevanja med svojimi službami, pristojnimi za zagotavljanje nacionalne varnosti. Na tem področju je pomembna vloga Eurojusta, ki podpira in krepi koordinacijo in sodelovanje nacionalnih organov, pristojnih za preiskave in pregon kriminala, ki se nanašajo na dve ali več držav članic ali terjajo skupni pregon. Delovanje, področje ukrepanja in naloge Eurojusta z uredbami določata Evropski parlament in Svet Evropske unije. Te naloge so lahko uvedba in koordinacija kazenskih preiskav, predlog uvedbe pregona, krepitev pravosodnega sodelovanja, reševanje sporov o pristojnosti ... Z uredbami pa se določijo tudi podrobnosti glede sodelovanja Evropskega parlamenta in nacionalnih parlamentov pri ocenjevanju dejavnosti Eurojusta (glej Cvikl, 2008, str. 87, 88).

Pogodba določa, da bo lahko Svet za boj proti kršitvam, ki vplivajo na finančne interese Unije, iz Eurojusta ustanovil javno tožilstvo. O tem bo odločal s soglasjem po odobritvi Evropskega parlamenta. Javno tožilstvo bo pristojno za preiskavo, pregon, obtožbo storilcev in sotorilcev, ki vplivajo na finančne interese Unije, po potrebi pa bo sodelovalo tudi z Europolom (glej Cvikl, 2008, str. 88). »Opravljalo bo tudi dolžnost tožilca na pristojnih sodiščih držav članic glede teh kršitev« (Cvikl, 2008, str. 88).

»Na področju policijskega sodelovanja Lizbonska pogodba določa, da Unija vzpostavi policijsko sodelovanje, ki vključuje vse pristojne organe držav članic, vključno s policijskimi, carinskimi in z drugimi tovrstnimi specializiranimi službami kazenskega pregona, pri preprečevanju ali odkrivanju kaznivih dejanj in preiskav« (Cvikl, 2008, str. 88). Europol podpira in krepi dejavnosti policijskih organov in drugih služb kazenskega pregona držav članic ter sodeluje pri preprečevanju kriminala, ki se nanaša na dve ali več držav članic, terorizma in oblik kriminala, ki vplivajo na skupni interes politike Unije. Strukturo, delovanje, področje ukrepanja in naloge Eurola določata Evropski parlament in Svet po rednem zakonodajnem postopku (glej Cvikl, 2008, str. 88).

Nadzor nad dejavnostmi Eurola izvajajo Evropski parlament, Svet in nacionalni parlamenti (glej Cvikl, 2008, str. 88).

5.2.4 Oskrba z nekaterimi izdelki

Pogodba na novo določa, da lahko Svet na predlog Komisije odloči o ukrepih, ki ustrezajo gospodarskim razmeram, zlasti pri hudih težavah oskrbe z nekaterimi izdelki, npr. na področju energetike (glej Cvikl, 2008, str. 88).

5.2.5 Določbe za države članice, katerih valuta je evro

Novost je zagotovitev položaja evra v mednarodnem monetarnem sistemu (glej Cvikl, 2008, str. 88). »Svet na predlog komisije sprejme sklep, s katerim določi skupna mnenja o zadevah posebnega pomena za ekonomsko in monetarno politiko znotraj pristojnih mednarodnih finančnih institucij in konferenc. Svet odloča po posvetovanju z Evropsko centralno banko« (glej Cvikl, 2008, str. 89). Pri glasovanju glede navedenega je treba poudariti, da sodelujejo samo države članice, katerih valuta je evro (glej Cvikl, 2008, str. 89).

5.2.6 Mladina in šport

Z Lizbonsko pogodbo je na novo določeno področje športa v okviru izvajanja podpore, uskladitve in dopolnitve ukrepov držav članic. Unija prispeva k spodbujanju športa v Evropski uniji ter priznava njegovo družbeno in vzgojno vlogo (glej Cvikl, 2008, str. 89).

5.2.7 Javno zdravje

Pomembna določba, ki jo prinaša Lizbonska pogodba, spodbuja sodelovanje med državami članicami za izboljšanje komplementarnosti njihovih zdravstvenih storitev (glej Cvikl, 2008, str. 89).

5.2.8 Ekonomska, socialna in teritorialna kohezija

Lizbonska pogodba narekuje, da se na določenih območjih, ki jih je prizadela industrijska tranzicija ali so hudo in stalno prizadeta zaradi neugodnih naravnih ali demografskih razmer (nizka gostota prebivalstva, otoki, gorske regije), posebna pozornost namenja podeželju (glej Cvikl, 2008, str. 89).

5.2.9 Okolje in podnebne spremembe

»Pomembna novost pogodbe je tudi določba o spodbujanju ukrepov na mednarodni ravni za reševanje regionalnih in globalnih okoljskih problemov, zlasti v boju proti podnebnim spremembam« (Cvikl, 2008, str. 89).

Lizbonska pogodba prinaša določbo o solidarnosti na področju energije, po kateri so cilji energetske politike Unije naslednji: zagotoviti delovanje energetskega trga, zanesljivost oskrbe z energijo, spodbujati energetske učinkovitost, varčnost in razvijanje obnovljivih virov energije ter spodbujati medsebojno povezovanje energetskih omrežij (glej Cvikl, 2008, str. 90).

Ukrepe za doseganje teh ciljev po rednem zakonodajnem postopku in posvetovanju z Ekonomskosocialnim odborom in odborom regij določita Svet Evropske unije in Evropski parlament. Kljub tem ukrepom pa imajo države članice pravico, da določajo pogoje za izkoriščanje svojih energetskih virov, izbirajo med različnimi viri energije in strukturo njihove oskrbe z energijo (glej Cvikl, 2008, str. 90).

5.2.10 Zunanje delovanje Unije

Lizbonska pogodba na novo opredeljuje zunanje delovanje Unije, ki se nanaša na skupno trgovinsko politiko, sodelovanje s tretjimi državami in humanitarno pomoč, omejevalne ukrepe, mednarodne sporazume, odnose z mednarodnimi organizacijami, s tretjimi državami ter z delegacijami Unije in na solidarnostno klavzulo (glej Lampe et al., 2008, str. 31, 32).

Solidarnostna klavzula določa, da ji, če je država članica žrtev terorističnega napada, naravne nesreče ali nesreče, ki jo je povzročil človek, druge države članice pomagajo v duhu solidarnosti z vsemi razpoložljivimi sredstvi, vključno z vojaškimi. Država članica dobi pomoč na zaprosilo njenih političnih organov, usklajevanja v ta namen pa potekajo v Svetu. Evropski svet redno ocenjuje nevarnosti, katerim jim je Unija izpostavljena; tako državam omogoča učinkovito ukrepanje (glej Cvikl, 2008, str. 91). » Način izvajanja solidarnostne klavzule se opredeli v sklepu, ki ga sprejme Svet na skupni predlog Komisije in visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko« (Cvikl, 2008, str. 91).

5.2.11 Institucionalne odločbe

Spremenile so se nekatere določbe o delovanju institucij in institucionalnem okviru (glej Cvikl, 2008, str. 91). Novost v pristojnosti Parlamenta je izvolitev evropskega varuha človekovih pravic (glej Lampe et al., 2008, str. 24). Nove so določbe glede glasovanja v Svetu, rotacije članov v Komisiji, neodvisnosti in nezdržljivosti funkcij, odstopa, smrt in glede razrešitve. Nova je določba o imenovanju odbora, ki daje mnenje o ustreznosti kandidatov za sodnike in generalne pravobranilce Sodišča in Splošnega sodišča, preden vlade držav članic imenujejo svoje kandidate, in o pristojnosti Sodišča za odločanje o zakonitosti aktov (glej Lampe et al., 2008, str. 26).

Specializirana sodišča, ki so dodana Splošnemu sodišču, po rednem zakonodajnem postopku ustanovita Evropski parlament in Svet. Pristojna so za obravnavanje in odločanje na prvi stopnji o nekaterih vrstah tožb na posebnih področjih. »Evropski parlament in Svet odločata z uredbami, sprejetimi na predlog Komisije po posvetovanju s sodiščem ali na predlog sodišča po posvetovanju s Komisijo« (Lampe et al., 2008, str. 26). Poleg Sodišča Evropskih skupnosti deluje kot sodno telo tudi Sodišče prve stopnje, ki se bo preimenovalo v Splošno sodišče in Sodišče za uslužbenice. Spremenjene so določbe glede pavšalnega zneska ali denarne kazni, ko država članica ni izvršila sodbe sodišča ali ko država članica ni izpolnila obveznosti glede ukrepov o prenosu direktive (glej Lampe et al., 2008, str. 27, 26).

»Lizbonska pogodba določa, da Evropska centralna banka in nacionalne banke sestavljajo Evropski sistem centralnih bank« (Lampe et al., 2008, str. 28). Nacionalne centralne banke držav članic, katerih valuta je evro, z Evropsko centralno banko sestavljajo Eurosistem in vodijo monetarno politiko Unije. Pri izvajanju svojih pooblastil je Evropska centralna banka neodvisna in je edina pooblaščenca za odobritev izdajanja evra (glej Lampe et al., 2008, str. 28). »Pogodba še določa, da se je z Evropsko centralno banko na področjih njenih pristojnosti treba posvetovati o vseh osnutkih aktov Unije in vseh predlogih predpisov na nacionalni ravni, Evropska centralna banka pa lahko da svoje mnenje« (Lampe et al., 2008, str. 28). PDEU vsebuje novo določbo o sestavi Računskega sodišča, po kateri ga sestavlja po en član iz vsake države članice (glej Lampe et al., 2008, str. 28).

5.2.12 Pravni akti Unije

Lizbonska pogodba daje nove in prilagojene določbe o pravnih aktih Unije. Predvideva zmanjšanje števila sekundarnih pravnih aktov in postopkov, po katerih se sprejemajo. Gre za poenostavitev, s katero se želi doseči večjo preglednost, razumljivost in dostopnost državljanom. Okrepi se vloga Parlamenta, ki bo s Svetom in Komisijo predstavljal del zakonodajnega postopka in sprejemal javne odločitve. Postopki bodo še vedno ostali dolgotrajni, povečala pa naj bi se njihova demokratičnost (glej Cvikl, 2008, str. 92).

»Po Lizbonski pogodbi za izvajanje pristojnosti Unije institucije sprejemajo uredbe, direktive, sklepe, priporočila in mnenja. Sklep je v celoti zavezujoč, če konkretno določa naslovnike, pa je zavezujoč samo zanje« (Cvikl, 2008, str. 92). Po rednem zakonodajnem postopku sprejete zakonodajne akte podpišeta predsednika Evropskega parlamenta in Sveta, zakonodajne akte, sprejete po posebnem zakonodajnem postopku, pa podpiše predsednik institucije, ki jih sprejme (glej Lampe et al., 2008, str. 29). Zakonodajni akti se objavijo v Uradnem listu Evropske unije in začnejo veljati z dnem, ki je v njih naveden oz. dvajseti dan po objavi. Nezakonodajne akte, sprejete v obliki uredb, direktiv in nenaslovljenih sklepov, podpiše predsednik institucije, ki jih sprejme. Tudi ti se objavijo se v Uradnem listu Evropske unije in začnejo veljati z dnem, ki je v njih naveden oz. dvajseti dan po objavi. O direktivah in sklepih, naslovljenih na določeno državo (osebo), pa se naslovljenca uradno obvesti. Učinkovati začnejo s tem obvestilom. Lizbonska pogodba ohranja hierarhijo aktov, razlikuje pa med zakonodajnimi, delegiranimi in izvedbenimi akti. Evropskemu parlamentu in Svetu daje enake pristojnosti opredeljevanja načinov za nadzor nad delegiranimi in izvedbenimi akti (glej Lampe et al., 2008, str. 29).

Uredba: Uredbe so najpomembnejši sekundarni pravni vir. So splošno in neposredno uporabne ter v celoti obvezujoče za vse države članice. Njihov pravni učinek določa 249. člen PES. Uredbe so bistvene za poenotenje evropskega prava, saj je njihova veljava neposredna in mimo zakonodajalca posamezne države. Države članice so se tej stopnji suverenosti odpovedale in jo prenesle na organe in institucije Evropske unije. Te zanje sprejemajo pravno obvezne akte, ki so jih članice dolžne spoštovati. Uredbe kot mednarodnopravni akti v primerjavi z drugimi mednarodnopravnimi akti niso podvržene ratifikacijskemu postopku, ampak veljajo univerzalno v vseh državah članicah enako. Omejitev suverenosti članic v EU pa ne velja za vsa pravna področja. Področja, kjer ima Unija izrecno pristojnost, so predvsem delovanje notranjega trga, zunanja trgovina, kmetijstvo, varstvo konkurence itd. (glej Lampe et al., 2008, str. 29).

Organi oz. institucije EU so omenjeni tudi pri implementaciji evropskega prava z izdajanjem direktiv, saj primarna zakonodaja določa *Numerus clausus*, kjer institucije lahko uporabljajo uredbe kot sekundarno zakonodajo (npr. na podlagi 89. člena PES lahko Svet z uredbo uredi državne pomoči) (glej Lampe et al., 2008, str. 29).

Direktiva: Direktive v primerjavi z uredbami delujejo le posredno in ne veljajo mimo zakonodajalca posamezne države. Članice so z direktivami zavezane le glede njihovega rezultata, metode, kako zagotoviti določen rezultat, pa so prepuščene njim samim. Direktive postavljajo minimalne standarde, vendar hkrati dopuščajo, da države sprejmejo strožja merila oz. standarde, o katerih morajo obvestiti Komisijo. (Primer je sprejemanje zakonodaje na področju varovanja okolja, kjer lahko države sprejemajo strožje ukrepe, kot jih predvidevajo direktive EU.) Države morajo skladno z direktivo sprejeti zakonski ali podzakonski predpis, ki bo prispeval k ciljem, določenim z direktivo (glej Lampe et al., 2008, str. 30). »Direktiva je bistven pravni instrument harmonizacije evropske zakonodaje v pravnih redih držav članic« (Lampe et al., 2008, str. 30). Države lahko tako v svoje specifične pravne sisteme sprejemajo evropsko zakonodajo in jo prilagodijo splošnim standardom Evropske unije. Direktiva običajno določi rok, v katerem naj naslovljene države uredijo določeno pravno področje. V primerjavi z uredbami so lahko naslovljene na posamezne članice in ne na celotno skupnost. Objavljene so v Uradnem listu EU in veljajo od določenega roka oz. 20 dni od objave (glej Lampe et al., 2008, str. 30).

5.2.13 Zakonodajni postopek

Pomembna novost Lizbonske pogodbe je, da bodo zakonodajni akti sprejeti po rednem ali posebnem zakonodajnem postopku.

- Po rednem zakonodajnem postopku Evropski parlament in svet na predlog Komisije sprejemata uredbe direktive in sklepe. Redni zakonodajni postopek kot pravilo določa postopek soodločanja, ki ga natančno opredeljuje PDEU. Vsebuje določbe, ki se nanašajo na prvo in drugo branje, upravni postopek, tretje branje in na posebne določbe.
- V posebnih primerih, predvidenih v pogodbah, Evropski parlament v sodelovanju s Svetom ali Svet v sodelovanju z Evropskim parlamentom uredbe, direktive ali sklepe sprejema po posebnem zakonodajnem postopku. V teh posebnih primerih se lahko zakonodajni akti sprejemajo tudi na pobudo skupine držav članic, Evropskega parlamenta, priporočilo Evropske centralne banke, zahtevo sodišča ali na zahtevo Evropske investicijske banke (glej Lampe et al., 2008, str. 30).

Soodločanje se bo z uveljavitvijo Lizbonske pogodbe močno razširilo in postalo redni zakonodajni postopek. To je bilo predvideno že s PEU (glej Lampe et al., 2008, str. 30). »Evropski parlament s tem postane enakovreden zakonodajalec svetu pri približno 95 % evropske zakonodaje« (Lampe et al., 2008, str. 30). Takšen postopek naj bi povečal demokratično legitimnost evropske zakonodaje. Države članice so dolžne sprejeti vse ukrepe notranjega prava, ki so potrebni za izvajanje pravno zavezujočih aktov Unije. Po Lizbonski pogodbi se lahko z zakonodajnim aktom pooblasti Komisijo za sprejemanje nezakonodajnih aktov, ki se splošno uporabljajo, dopolnjujejo ali spreminjajo nekatere nebistvene elemente zakonodajnega akta. Poseben člen se nanaša na priporočila, ki jih sprejema svet. Pogodbi določata, da Svet sprejema akte na predlog Komisije. V posebnih primerih, predvidenih s pogodbama, pa lahko priporočila sprejemata tudi Komisija in Evropska centralna banka (glej Lampe et al., 2008, str. 30).

5.2.14 Finančne določbe

Lizbonska pogodba določa, da proračun sprejemata Evropski parlament in Svet po posebnem zakonodajnem postopku, s pravno zavezujočim aktom in skladno z določenimi pravili. Kljub temu je postopek sprejemanja proračuna zelo podoben rednemu zakonodajnemu postopku (glej Cvikl, 2008, str. 94).

6 RATIFIKACIJA LIZBONSKE POGODBE

Lizbonska pogodba je bila podpisana 13. decembra 2007 in naj bi bila ratificirana v vseh državah članicah do leta 2008. Način ratifikacije določa ustavni sistem posamezne države članice in je v različnih državah različen (Evropska unija, 2009d). Večina držav se je izognila referendumu o pogodbi, saj so pogodbo ratificirali v nacionalnih parlamentih. Irska je morala referendum narediti po svoji ustavi, na Danskem, kjer je referendum prav tako zahtevan, pa je nevtralna komisija določila, da ta ni potreben. Na Češkem, Nizozemskem, na Portugalskem in v Veliki Britaniji so o referendumu razpravljali, a so se vse vlade odločile za ratifikacijo v Parlamentih. Prva država, ki je ratificirala Lizbonsko pogodbo na seji parlamenta 17. decembra 2007, je bila Madžarska. 325 poslancev je glasovalo za in 5 proti (glej Cvikl, 2008, str. 95). Republika Slovenija je Lizbonsko pogodbo implementirala v svoj notranji pravni red z neposredno ratifikacijo v Državnem zboru Republike Slovenije 29. januarja 2008 (glej Lampe et al., 2008, str. 5).

Pričakovani sorazmerno miren proces ratifikacije Lizbonske pogodbe je trajal le do zavrnitve pogodbe na irskem referendumu (Evropska unija, 2009c). 12. junija 2008 je Irska na referendumu glasovala s 46,6 % glasov za in 53,1 % proti. Referendum na Irskem je nujen. Sprejetje Lizbonske pogodbe bi namreč zahtevalo amandma k irski ustavi, ustavni amandmaji pa morajo biti sprejeti na referendumu (Parliament of UK, 2008).

Evropski voditelji so na zasedanju Evropskega sveta 19. in 20. junija 2008 opravili prvo analizo vzrokov za zavrnitev Lizbonske pogodbe ter pozvali k nadaljevanju ratifikacijskih postopkov v državah članicah, ki pogodbe še niso potrdile (Služba vlade Republike Slovenije za razvoj in evropske zadeve, 2009).

Voditelji evropskih držav so si želeli, da bi Lizbonska pogodba postala veljavna pred volitvami v Evropski parlament junija 2009; kot cilj začetka veljavnosti pogodbe so si zadali 1. januar 2009. Tako bi se na volitvah že lahko uporabile nove določbe, vendar pa se ta cilj ni uresničil (glej Lampe et al., 2008, str. 5). Trenutno so Lizbonsko pogodbo ratificirale vse države razen Irske. Ker bo Irska izvedla ponoven referendum o Lizbonski pogodbi, je zdaj še toliko več pozornosti namenjene ozaveščanju strokovne in širše javnosti o njenem namenu in pomenu (glej Ferk, 2008, str. 34). Voditelji EU so se junija 2009 na vrhu v Bruslju dogovorili o pravnih jamstvih za Irsko na področjih, kjer je imela Irska največ pripomb; tako so ji zagotoviti njeno suverenosti in omogočili izvedbo drugega referenduma o Lizbonski pogodbi (Evropska unija, 2009c).

Voditelji držav članic so se odločili, da naj bi, ko bo Lizbonska pogodba prišla v veljavo, članice EU sprejele »slovesno izjavo« o tem, da bo tudi v prihodnje vsaka obdržala po enega komisarja (Delo, 2008). Nova pravna zagotovila naj bi Irski potrjevala vojaško nevtralnost, njen sistem obdavčenja, ščitila pa naj bi tudi mnenja države pri njenih socialnih vprašanjih, kot je splav (RTV SLO, 2009).

»Irski ministrski predsednik Brian Cowen je naznanil, da bo drugi referendum o Lizbonski pogodbi 2. oktobra 2009. Irska vlada pa je pripravila belo knjigo, v kateri je predstavila spremembe, ki jih uvaja pogodba glede delovanja EU, ter podrobneje navedla pravno zavezujoča jamstva in zagotovila za Irsko. Pogodba bo tako jasnejša in razumljivejša za Irce« (Evropska unija, 2009c).

Do ratifikacije Lizbonske pogodbe se bo kot temeljni primarni pravni vir še naprej uporabljala Niška pogodba iz leta 2001, ki je začela veljati leta 2003 (glej Lampe et al., 2008, str. 5).

6.1 IZJAVA O SIMBOLIH K SKLEPNI LISTINI

Republika Slovenija je skupaj s petnajstimi državami članicami dala Izjavo o simbolih k Sklepni listini k Lizbonski pogodbi. Izjava o simbolih spreminja Pogodbo o Evropski uniji in Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti. V pogovorih med državami članicami Unije se je kot najprimernejše pokazalo, da v Lizbonski pogodbi simboli sicer niso omenjeni, svojo privrženost k njim pa lahko države izrazijo v posebni izjavi k sklepni listini k Lizbonski pogodbi. Izjava Republike Slovenije, ki je bila med pogajanjem vseskozi naklonjena omembi simbolov že v Lizbonski pogodbi, je priložena k Sklepni listini medvladne konference, podpisani 13. decembra 2007, tj. hkrati z Lizbonsko pogodbo (glej Cvikl, 2008, str. 94, 95).

»Izjava o simbolih se glasi: Belgija, Bolgarija, Nemčija, Grčija, Španija, Italija, Ciper, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Avstrija, Portugalska, Romunija, Slovenija in Slovaška izjavljajo, da bodo simboli, to je zastava, ki predstavlja krog z 12 zlatimi zvezdami na modri podlagi, himna z naslovom Oda radosti iz Devete simfonije Ludwiga van Beethovna, geslo Združena v raznolikosti, evro kot valuta Evropske valute in dan Evrope 9. maj, tudi v prihodnje zanje simboli skupne pripadnosti državljanov Evropske unije in njihove povezave z njo« (Cvikl, 2008, str. 95).

7 ZAKLJUČEK

Pogodba, ki so jo v Lizboni 13. decembra 2007 podpisali voditelji držav in vlad 27 članic, bo Evropski uniji dala sodobno institucionalno ureditev ter učinkovit in uspešen način dela pri spopadanju z izzivi današnjega časa. Lizbonska pogodba spreminja Pogodbo o Evropski uniji in Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti. Napisana je v slogu sprememb prejšnjih pogodb, tj. Enotnega evropskega akta, Maastrichtske pogodbe, Amsterdamske pogodbe in Pogodbe iz Nice. Uvaja določene spremembe in nadgradnjo delovanja Unije na podlagi dozdajšnjih pogodb.

Z Lizbonsko pogodbo so se končala večletna pogajanja o institucionalnih zadevah. V sklepnem delu moram zato poudariti nekatere pomembne institucionalne spremembe, zaradi katerih bo Evropska unija močnejša in učinkovitejša. Med pomembnejšimi novostmi je zmanjšanje števila evropskih poslancev na največ 751. Evropski parlament bo dobil več pristojnosti na področju zakonodaje ter sprejemanja proračuna in mednarodnih sporazumov. Število poslancev iz posamezne države pa je omejeno na največ 96 in najmanj 6. Soodločanje, ki se bo z uveljavitvijo Lizbonske pogodbe močno razširilo in postalo redni zakonodajni postopek. Evropski parlament pa bo s tem postal enakovreden zakonodajalec Svetu pri približno 95 % evropske zakonodaje. Takšen postopek naj bi povečal demokratično legitimost evropske zakonodaje. Okrepila se bo tudi vloga nacionalnih parlamentov. Lizbonska pogodba nacionalne parlamente namreč priznava kot del demokratične ureditve Unije, in jim omogoča tesnejše sodelovanje pri delu Unije. Državljeni bodo tako imeli več možnosti za izražanje svojih mnenj in boljši pregled nad pristojnostmi na evropski in nacionalni ravni.

Najradikalnejši poseg Lizbonska pogodba predvideva glede načina glasovanja v Svetu, ki se bo izvajalo s kvalificirano večino v primerjavi z dozdajšnjimi pravili soglasnega odločanja. Za sprejetje odločitev v Svetu bo potrebna podpora 55 % držav članic (15 od 27), ki bodo hkrati predstavljale najmanj 65 % prebivalcev Evropske unije. To preprečuje zaustavljanje sprejetja odločitve zelo majhnemu številu največjih držav članic. Kvalificirana večina bo uvedena tudi za pomembne zadeve, kot sta oskrba z energijo in boj proti pomembnim spremembam, saj je takšen način odločanja veliko prožnejši in učinkovitejši. Odločanje s soglasjem pa bo ohranjeno za temeljna področja delovanja, kot so: zunanja politika, obdavčitev, obramba, socialna varnost ... Sistem kvalificirane večine naj bi začel veljati leta 2014, s tem da bo imela vsaka država članica do leta 2017 možnost zahteve, da se zakonodajni akt kljub temu sprejme s pravili glasovanja, kot to opredeljuje do zdaj veljavna Pogodba iz Nice.

Naslednja pomembna novost, ki jo predvideva Lizbonska pogodba, je zmanjšanje števila komisarjev z letom 2014, ko bo uveden sistem enakopravnega kroženja med državami članicami. Komisarji ne bodo predstavljali vseh držav članic, ampak le dve tretjini. Njihov mandat bo trajal 5 let. To naj bi omogočilo učinkovitejše delo Evropske komisije.

Z Lizbonsko pogodbo bo Evropski svet postal ena izmed institucij Evropske unije. Novost je tudi stalno mesto predsednika Evropskega sveta, ki ga bo za dvoipolletni mandat imenoval Evropski svet. Evropski svet bo tako lahko deloval bolj neprekinjeno in stabilno.

Lizbonska pogodba ustanavlja institut državlanske pobude, kar pomeni, da bo lahko najmanj milijon državljanov Unije z večjega števila držav članic s svojo pobudo pozvalo Evropsko komisijo, da v okviru svojih pristojnosti predloži predlog v zadevah, za katere državljani menijo, da je treba sprejeti pravni akt Unije. S tem bo omogočena neposredna udeležba državljanov Unije pri sprejemanju zakonodaje Unije.

Pomembna novost je tudi določba o odnosu med Unijo in državami članicami. Vse pristojnosti, ki s pogodbama niso dodeljene Uniji, ohranijo države članice. Odnos med Unijo in državami članicami pa temelji na načelu lojalnega sodelovanja, medsebojnega spoštovanja in pomoči pri izpolnjevanju nalog, ki izhajajo iz veljavnih pogodb. Pomembna novost Lizbonske pogodbe pa je tudi v delovanju Unije navzven. Evropska unija bo imela visokega predstavnika za zunanje zadeve in varnostno politiko, ki bo hkrati podpredsednik Komisije in vodja Sveta za zunanje odnose.

Novost so določbe glede Listine Evropske unije o temeljnih pravicah. Listini priznava enako pravno veljavo kot pogodbama, kar pomeni, da bo z uveljavitvijo Lizbonske pogodbe listina pridobila pravno zavezujočo naravo primarnega prava EU.

S proučevanjem literature o Lizbonski pogodbi sem ugotovila, da so novosti, spremembe in dopolnila, ki jih prinaša, nujno potrebni za učinkovitejšo, preglednejšo in bolj demokratično delovanje Evropske unije ter za njen nadaljnji razvoj. V prid Lizbonski pogodbi torej obstajajo trije osnovni razlogi: večja učinkovitost pri odločanju, več demokracije zaradi večje vloge Evropskega parlamenta in nacionalnih parlamentov ter večja enotnost Unije v zunanjih odnosih (Vlada, 2009a). Lizbonska pogodba želi poenostaviti zelo kompleksno delovanje pravnega sistema ter zagotoviti potreben pravni okvir in orodja za spopadanje s prihodnjimi izzivi in uresničevanje zahtev državljanov.

Z Lizbonsko pogodbo bo omogočena sodobna institucionalna ureditev, okrepitev demokracije in uveljavljanje interesov državljanov v vsakdanjem življenju, kar so tudi njeni cilji. Za uresničitev takšnih ciljev pa sta potrebna politična volja in sodelovanje državljanov držav članic.

LITERATURA

1. BEBLER, Anton. Uvod v evropske integracije. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 2007.
2. CVIKL, Martin Milan. Prenovljeno pravo Evropske unije. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 2008.
3. CROWE, Richard. The Treaty of Lisbon: A Revised Legal Framework for the Organization and Functioning of the European Union. ERA Forum. 2008, let. 9, št. 2, str. 163–208.
4. FERK, Petra. Lizbonska pogodba na Irskem. Pravna praksa: Časopis za pravna vprašanja. 2008, let. 26, št. 49/50, str. 42.
5. GRILC, Peter, ILEŠIČ, Tomaž. Pravo Evropske unije, 1. knjiga. Cankarjeva založba, Ljubljana, 2001.
6. KRAJC, Gregor. Lizbonska pogodba – ključ učinkovitosti. Pravna praksa: Časopis za pravna vprašanja. 2008, let. 27, št. 12, str. 6–8.
7. LAMPE, Rok. Spremembe evropskega prava po Lizbonski pogodbi. Dignitas: Revija za človekove pravice. 2008, št. 37/38, str. 90–125
8. LAMPE, Rok, DRENIK, Simona, GRASELLI, Neža. Lizbonska pogodba z uvodnimi pojasnili. Doba Epis, Maribor, 2008.
9. SKUBIC, Nataša. Lizbonska pogodba. Pravna praksa: Časopis za pravna vprašanja. 2007, let. 26, št. 11, str. 34.
10. SYRPIS, Phil. The Treaty of Lisbon: Much Ado ... But About What? Industrial Law Journal. 2008, let. 37, št. 3., str. 219–235.
11. WEINDOEFFER, David. Lizbonska pogodba – pogodba, ki spreminja PEU in PES. Pravna praksa: Časopis za pravna vprašanja. 2007, let. 26, št. 47, str. 6–8.

VIRI

1. Centre for European Reform – The CER Guide to the Reform Treaty. URL= »www.cer.org.uk/pdf/briefing_reform_treaty_17oct07.pdf«. 17. 10. 2007
2. Državni zbor Republike Slovenije – Pravni redi. URL= »<http://www.dz-rs.si/index.php?id=98>«. 2009
3. Delo - Irci naj bi o Lizbonski pogodbi glasovali jeseni 2009. URL= »<http://www.delo.si/clanek/64628>«. 31.07.2008
4. Duff, Andrew - True guide to the treaty of Lisbon. URL= »www.alde.eu/fileadmin/files/Download/True-Guide-NEW.pdf«. 2009
5. European Institute of Public Administration - The Lisbon Treaty and External Relations. URL= »http://www.eipa.eu/files/repository/eipascope/20080509183907_SCOPE2008-1-3_SimonDuke.pdf«. 2008.
6. Evropski parlament – Enotni evropski akt. URL= »<http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/staticDisplay.do?id=77&pageRank=7&language=SL>«. 2009.
7. Evropska unija – Pogodbe in zakonodaja. URL= »http://europa.eu/abc/treaties/index_sl.htm«. 2009.
8. Evropska unija – Evropa pravic in vrednot. URL= »http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/rights_values/index_sl.htm«. 2009a
9. Evropska unija – Moderne in učinkovite institucije. URL= »http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/institutions/index_sl.htm«. 2009b
10. Evropska unija – Kaj je novega. URL= »http://europa.eu/lisbon_treaty/index_sl.htm«. 2009c
11. Evropska unija – V vaši državi. URL= »http://europa.eu/lisbon_treaty/countries/index_sl.htm«. 2009d
12. EUEKSPRES: bilten predstavništva Evropske komisije v sloveniji – Lizbonska pogodba – še nedokončana naporna pot. URL= »http://www.euekspres.si/index.php/julij_2008/v_srediscu/lizbonska-pogodba-se-nedokoncana-naporna-pot/«. Julij 2008
13. Foundation Robert Schuman - The Lisbon Treaty: 10 easy-to-read fact sheets. URL= »www.robert-schuman.org/doc/divers/lisbonne/en/10fiches.pdf. 13. 12.2007.
14. Ministrstvo za zunanje zadeve – Lizbonska pogodba. URL= »http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika/evropska_unija/lizbonska_pogodba«. 2009
15. RTV SLO – Irska o Lizbonski pogodbi 2. oktobra. URL= »<http://www.rtv slo.si/evropska-unija/irska-o-lizbonski-pogodbi-2-oktobra/207115>«. 8.07.2009

16. Služba vlade Republike Slovenije za razvoj in evropske zadeve – Lizbonska pogodba. URL=
»http://www.svrez.gov.si/si/aktualne_teme/lizbonska_pogodba/«. 2009.
17. UK Parliament – The Treaty of Lisbon: An Uncertain Future. URL=
»<http://www.parliament.uk/commons/lib/research/rp2008/rp08-066.pdf>«. 9.07.2008
18. Vlada – Pogosta vprašanja. URL=
»[http://www.evropa.gov.si/si/vsebina/pogosta-vprasanja/vprasanje/news//6b00dd45f2/?tx_evropafaq_pi1\[q\]=486](http://www.evropa.gov.si/si/vsebina/pogosta-vprasanja/vprasanje/news//6b00dd45f2/?tx_evropafaq_pi1[q]=486)«. 2009
19. Vlada – Pogodba, ki spreminja dosedanje pogodbe. URL=
»<http://www.evropa.gov.si/si/lizbonska-pogodba/lizbonska-pogodba-v-10-korakah/pogodba-ki-spreminja-dosedanje-pogodbe/#c104>«. 2009a
20. Vlada – Pogodba, ki ni ustava. URL= »<http://www.evropa.gov.si/si/lizbonska-pogodba/lizbonska-pogodba-v-10-korakah/pogodba-ki-ni-ustava/>«. 2009b

SEZNAM SLIK

SLIKA 1: INSTITUCIJE EVROPSKE UNIJE V LIZBONSKI POGODBI	21
---	----

SEZNAM TABEL

TABELA 1: ČASOVNI PREGLED POMEMBENJŠIH DOGODKOV SPREJEMANJA LIZBONSKE POGODBE	13
---	----

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

EEA	Enoten evropski akt
EP	Evropski parlament
ES	Evropska skupnost
EU	Evropska unija
EURATOM	Evropska skupnost za atomsko energijo
EUROJUST	Urad za evropsko pravosodno sodelovanje
EUROPOL	Evropski policijski urad
MVK	medvladna konferenca
NATO	Organizacija severnoatlantskega sporazuma
OUP	Osnutek ustavne pogodbe
PDEU	Pogodba o delovanju Evropske unije
PEGS	Pogodba o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti
PES	Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti
PEU	Pogodba o Evropski uniji

SLOVAR SLOVENSKIH PREVODOV TUJIH IZRAZOV

Treaty of Lisbon

Lizbonska pogodba

The Treaty on European Union

Pogodba o Evropski uniji

The Treaty establishing the European Community

Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti

IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA

Spodaj podpisana Kristina Mlinarič, rojena 29. 5. 1987 v Ljubljani, študentka Fakultete za upravo, univerzitetnega študijskega programa Uprava I, izjavljam, da je diplomsko delo z naslovom Poglavitne novosti, spremembe in dopolnitve pogodb z Lizbonsko pogodbo avtorsko delo.

Strinjam se z objavo diplomskega dela na internetnih straneh.

Diplomsko delo je lektoriral Tomaž Petek (OPTIMUS LINGUA, storitve, d.o.o.).